

ด่วนที่สุด

ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๑๙/๐๓

กรมการปกครอง

ถนนอัษฎางค์ กทม.๑๐๒๐๐

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง การจัดกิจกรรม “๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลคนไทย”

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด และปลัดกรุงเทพมหานคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ข้อมูลการจัดกิจกรรม จำนวน ๑ ชุด

ด้วยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ กำหนดให้คนไทยทุกคนมีชื่อตัวและชื่อสกุลใช้ให้แพร่หลายทั่วถึงพลเมืองตลอดทั่วพระราชอาณาจักร เพื่อที่จะได้ทราบรูปพรรณสัณฐานบุคคลและเทือกเถาเหล่ากอสืบมาแต่บิดามารดาได้ และเพื่อที่จะได้จัดทำทะเบียนคนเกิด คนตาย และการจดทะเบียนสมรสไว้เป็นหลักสืบไป ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๕๖ เป็นต้นมา และจะครบ ๑๐๐ ปี ในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ นี้

ดังนั้น เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติและเผยแพร่พระเกียรติคุณในอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย จึงขอให้จังหวัด/กรุงเทพมหานคร แจ้งสำนักทะเบียนอำเภอ/เขต ทุกแห่ง จัดมุนิทรศการหรือมูมควมรู้ “๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลคนไทย” เพื่อประชาสัมพันธ์พระราชกรณียกิจและพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ การก่อกำเนิดและความสำคัญรวมถึงประโยชน์ของนามสกุล ณ สถานที่ที่เหมาะสม และเพื่อเป็นการสอดคล้องตามนโยบายปกป้องสถาบันของกรมการปกครองด้วย ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ – ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ รายละเอียดตามข้อมูลที่ส่งมาพร้อมนี้ และสามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.bora.dopa.go.th

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายชวน คิรินันท์พร)

อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการทะเบียน

ส่วนการทะเบียนทั่วไป

โทร. ๐๒-๗๙๑-๗๐๑๗-๑๙

โทรสาร ๐๒-๗๙๑-๗๐๑๘

พระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นกษัตริย์พระองค์ที่ ๖ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ มีพระนามเดิมว่า "สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ" เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑ เดือนยี่ ขึ้น ๒ ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๓ เป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ ๒๔ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) และพระองค์ที่ ๒ ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ (พระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี) เมื่อพระชนมายุได้ ๘ พรรษา ได้รับสถาปนาเป็น กรมขุนเทพทวารวดี ในปี พ.ศ. ๒๔๓๑ เมื่อทรงพระเยาว์ทรงได้รับการศึกษาอยู่ในพระบรมมหาราชวัง และโรงเรียนสวนกุหลาบ ครั้นเมื่อพระชนมายุได้ ๑๒ พรรษาเศษ ได้เสด็จไปทรงศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ ระหว่างการศึกษา ในต่างประเทศ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจแทนพระองค์สมเด็จพระบรมชนกนาถ ในฐานะผู้แทนพระองค์ ในงานพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ ทั้งในประเทศอังกฤษและประเทศใกล้เคียง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๗ ได้รับการสถาปนาเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และได้เสด็จออกทรงพระผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยมีพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นราชอุปัชฌายะ ได้รับฉายาว่า "วชิราวุธ" เสด็จประทับจำพรรษาศึกษาพระธรรมวินัยอยู่ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขึ้นครองราชย์ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ ขณะมีพระชนมายุได้ ๓๐ พรรษา ทรงมีพระปณิธานว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาชิราวุธ พระองค์ทรงพระราชอัจฉริยภาพและบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในหลายสาขา ทั้งด้านการเมือง การปกครอง การทหาร การศึกษา การสาธารณสุข การต่างประเทศ โดยทรงปรับปรุงด้านการศึกษาของไทยโปรดให้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ ทรงตั้งกระทรวงการทหารเรือกองเสือป่า และ กองลูกเสือ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ กรมศิลปากร โรงไฟฟ้าหลวงสามเสน คลังออมสิน กรมสถิติพยากรณ์ กรมสรรพากร กรมตรวจเงินแผ่นดิน กรมมหาวิทยาลัย กรมรถไฟหลวง ทรงเปลี่ยน การใช้รัตนโกสินทร์ศก(ร.ศ.) เป็นพุทธศักราช (พ.ศ.) และที่สำคัญที่สุดคือด้านวรรณกรรมและอักษรศาสตร์ ได้ทรงพระราชนิพนธ์หรือเรียบเรียง และเรียบเรียงไว้นับพันเรื่อง จนได้รับการถวายพระราชสมัญญาเมื่อเสด็จสวรรคตว่า "สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า" และใน ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ยกย่องพระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก ผู้มีผลงานดีเด่น ด้านวัฒนธรรม ในฐานะที่ทรงเป็นนักปราชญ์ นักประพันธ์ กวี และนักแต่งบทละครไว้เป็นจำนวนมาก

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระมหากษัตริย์ในพระราชวงศ์จักรีพระองค์แรก ที่ไม่มีวัดประจำรัชกาล แต่ได้ทรงมีการสถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กหลวง หรือชิราวุธวิทยาลัยในปัจจุบันขึ้นแทนพระบรมราชานุสาวรีย์แห่งแรกของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ประดิษฐาน ณ สวนลุมพินี และในวันคล้ายวันสวรรคตของทุกปี วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือผู้แทนพระองค์ จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลา ถวายบังคมพระบรมราชานุสรณ์ ณ สวนลุมพินี แห่งนี้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จดำรงสิริราชสมบัติได้ ๑๕ พรรษา ก็ทรงประชวรพระโรคพระโลหิตเป็นพิษในพระอุทร และเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ รวมพระชนมายุได้ ๔๕ พรรษา

พระราชประวัติ
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
(สุวฑฒนมหาเถระ เจริญ คชวัตร)

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีพระนามเดิมว่า เจริญ นามสกุล คชวัตร ประสูติเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ณ จังหวัดกาญจนบุรี พระองค์ได้ทรงบรรพชาเป็นสามเณร เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ขณะชันษาได้ ๑๔ ปี ณ วัดเทวสังฆาราม จ.กาญจนบุรี จากนั้นได้ศึกษาพระปริยัติธรรมและอุปสมบท ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ และได้ประทับอยู่ศึกษา ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ตลอดมาจนกระทั่งสอบได้เป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔

สมเด็จพระญาณสังวร ทรงดำรงสมณศักดิ์มาโดยลำดับดังนี้ ทรงเป็นพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญ พระราชาคณะชั้นราช และพระราชาคณะชั้นเทพ ในราชทินนามที่ พระโศภณคณาภรณ์ ทรงเป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมวราภรณ์ ทรงเป็นพระราชาคณะชั้นเจ้าคณะรองที่ พระสาสนโสภณ ทรงเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระญาณสังวร และได้รับพระราชทานสถาปนาขึ้นดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ลำดับที่ ๑๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒

สมเด็จพระญาณสังวร ทรงปฏิบัติพระกรณียกิจและสร้างประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาไว้อย่างมากมาย อาทิ ทรงสั่งสอนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทรงเป็นนักวิชาการและนักวิเคราะห์ธรรมตามหลักการของพระพุทธศาสนา ทรงมีส่วนร่วมในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งแรกของไทย ทรงมีผลงานด้านพระนิพนธ์ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง จึงได้ถูกลดวยาภิรุธยาคุณูปกิตติมศักดิ์เป็นการเทิดพระเกียรติหลายสาขา

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์ทรงริเริ่มกิจการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังต่างประเทศ อาทิ ทรงริเริ่มให้มีสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศขึ้นเป็นครั้งแรก เสด็จไปเป็นประธานสงฆ์ในพิธีเปิดวัดไทยแห่งแรกในทวีปยุโรป คือ วัดพุทธทิพย์ ณ กรุงลอนดอน ทรงนำพระพุทธศาสนาเถรวาทไปสู่ทวีปออสเตรเลียเป็นครั้งแรก โดยการสร้างวัดพุทธรังสีขึ้น ณ นครซิดนีย์ ทรงให้กำเนิดคณะสงฆ์เถรวาทขึ้นในประเทศอินโดนีเซีย ทรงช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศเนปาล ทรงเจริญศาสนไมตรีกับองค์ทะไล ลามะ และทรงเป็นพระประมุขแห่งศาสนจักรพระองค์แรกที่ได้รับทูลเชิญให้เสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการในประวัติศาสตร์จีน นอกจากนี้พระองค์ยังทรงปฏิบัติหน้าที่พิเศษ คือ ทรงเป็นพระอภิบาลในพระภิกษุพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงเป็นพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อครั้งทั้งสองพระองค์เสด็จออกทรงผนวชเป็นพระภิกษุ

ด้านสาธารณูปการ ได้ทรงบูรณะซ่อมสร้างเสนาสนะ และถาวรวัตถุอันเป็นสาธารณประโยชน์เป็นจำนวนมากทั้งปูชนียสถาน วัด โรงเรียน และโรงพยาบาล เช่น มณฑปประดิษฐานพระพุทธรูปจำลอง พระเจดีย์ วัดบวรนิเวศฯ วัดสันติคีรี ดอยแม่สลอง จ. เชียงราย วัดล้านนาสังฆาราม อ. จอมทอง จ. เชียงใหม่ วัดญาณสังวราราม อ. บางละมุง จ. ชลบุรี โรงเรียนมัธยมญาณสังวร จ. ยโสธร โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จ. กาญจนบุรี สร้างตึกวชิรญาณวงศ์ ตึกวชิรญาณสามัคคีพยาบาล และตึก ภปร. โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ นอกจากนี้ยังทรงอุปถัมภ์วัดไทยในต่างประเทศอีกหลายแห่งคือ วัดพุทธรังสี นครซิดนีย์ ออสเตรเลีย วัดจากร์ดาธรรมจักรชัย กรุงจาการ์ตา อินโดนีเซีย เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับการขนานนามสกุลให้คนไทย

๑. ข้อมูล

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงครองราชย์เพียง ๑๕ ปี (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๖๘) แต่ในช่วงเวลาอันสั้นนี้ พระองค์ได้ทรงสร้างคุณประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ให้กับประเทศและประชาชนชาวไทยอย่างใหญ่หลวง ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่ได้เสด็จไปศึกษาต่างประเทศและเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ทรงสืบทอดพระราชภารกิจต่อจากพระบรมราชชนกผู้ทรงอยู่ในราชสมบัติอันยาวนานอีกทั้งพระราชกรณียกิจอันเป็นพระราชดำริของพระองค์อีกมากมาย ทรงก่อตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศ โปรดเกล้าฯ ให้มีการใช้นามสกุลเป็นครั้งแรก การก่อกำเนิดลูกเสือไทย ทรงสร้างสำนึกร่วมในความเป็นชาตินิยม ได้พระราชทานธงชาติซึ่งยังคงใช้กันอยู่ในทุกวันนี้ และการวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

๒. กำเนิดนามสกุลของไทย

ในสมัยโบราณ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยลงมา ไทยเราไม่มีนามสกุลใช้กัน คงนิยมใช้เรียกชื่อตัว ชื่อบิดา-มารดา หรือผู้มีอาวุโสจะคิดตั้งนามให้ เช่น ผู้ชายเรียกชื่อสั้น ๆ ว่า “พ่อมี” “เจ้ามา” “ตาสี” “ตาสา” หรือถ้าเป็นผู้หญิงก็เรียกกันว่า “แม่เป้า” “แม่ปุก” หรือตามภาษาราชการในที่ต่าง ๆ ก็ระบุว่า นายนั้น อำแดงนี้ เหล่านี้เป็นต้น ต่างกับชาวต่างประเทศ เช่น ชาวจีน เขานิยมใช้แซ่ และชื่อรวมกันไป เช่น ใช้ว่า นายแม้ง แซ่ตัน ก็เป็นเครื่องชี้ชัดว่า คนนี้ชื่อสกุลนี้ หรือถ้าเป็นชาวตะวันตกก็นิยมใช้นามสกุล สำหรับบอกให้รู้ว่าใครเป็นใครในวงศ์วานหวานเครือไหน และนิยมใช้กันมาจนทุกวันนี้ เนื่องจากคนในแต่ละประเทศ แต่ละเมือง และแต่ละหมู่บ้านย่อมมีมากด้วยกัน ถ้าไม่มีนามสกุลใช้ก็ไม่สามารถรู้เทือกเถาเหล่ากอของแต่ละคนแต่ละครอบครัวว่า ใครสืบเชื้อสายจากใคร และหากจะรู้จักต้องอ้างอิงขึ้นไปถึงชื่อพ่อ-แม่-ปู่-ตา ตามลำดับ เพราะเป็นวิธีเดียวที่ป้องกันความเข้าใจผิดได้ เช่น ในสมัยสุโขทัยพ่อขุนรามคำแหงก็ยังประกาศพระนามของพระองค์เอง โดยอ้างถึงพระนามพระชนกชนนีไว้ด้วย มีฉะนั้นเราก็คงไม่รู้ว่าพระองค์เป็นใคร ดังปรากฏความในศิลาจารึกว่า “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ แม่ขุนนางเสือง” และในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่เช่นกัน เช่น ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน มักจะเรียกชื่อว่าพลายแก้ว พลายงาม เป็นต้น

การไม่มีชื่อสกุลประจำตระกูลนี้ เป็นเหตุให้เกิดความขัดข้องยุ่งยากต่าง ๆ นานัปการไม่ว่าทางราชการหรือทางส่วนตัว หรือในการปกครองบ้านเมืองก็ดี ในระหว่างสังคมมนุษย์ย่อมสับสนอลเวงเป็นอันมากถ้าญาติผู้น้อยไม่รู้จักญาติผู้ใหญ่ ใครอาวุโสทางศักดิ์ญาติก็แทบนับกันไม่ถูก หรือไม่รู้จักลำดับสูงต่ำในสกุลกำเนิดของตนเอง ที่ควรใกล้ชิดกลมเกลียวกันก็เห็นห่าง ไม่อาจรวมกันคิด ไม่มีการติดต่อรวบรวมกันเป็นหมู่เหล่า ต่างครอบครัวต่างตั้งตนเป็นเอกเทศหมด ไม่มีใครรักใคร่นับถือเชิดชูใคร ใครก็ไม่ช่วยเหลือใคร นาน ๆ เข้าก็อาจถึงกลับกลายเป็นอื่นกันไปทั้งสิ้น หรือกลับไปรวมอยู่แต่กับสิ่งใกล้ชิดที่ไม่มีสายสัมพันธ์กันเลย เช่น ไปใกล้หมู่บ้านคนจีน ก็ถือเอาความใกล้ชิดสนิทสนมไปมาหาสู่จนกลายเป็นคนจีนไป อยู่ใกล้บ้านเขมรก็เอาอย่างเขมร แล้วก่อความสัมพันธ์กันขึ้นเองตามวิสัยสันดานเดิม โดยไม่เคยคำนึงถึงการสืบสกุลรุ่นชาติ นานหนักเข้าก็อาจทำให้ชาติไทยแตกแยกกันทีละน้อยๆ จนถึงสลายตัวไป

/ในที่สุด...

ในที่สุด นอกจากนั้นในทางปกครองหรือทางศาล ซึ่งเกี่ยวกับจะต้องให้ความคุ้มครอง ความยุติธรรม ตลอดจนการลงโทษหรือในกรณีอื่น ๆ ก็เช่นกัน

ด้วยเหตุดังกล่าวมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงได้พระราชทานพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๕๖ เพื่อให้คนไทยทุกคนต้องมีชื่อตัวและชื่อสกุล ให้แพร่หลายทั่วถึงพลเมืองตลอดทั่วพระราชอาณาจักร เพื่อที่จะได้ทราบรูปพรรณสัณฐานบุคคล และเหือกเขาเหล่ากอสืบมาแต่บิดามารดาได้ เพื่อที่จะได้จัดทำทะเบียนคนเกิด คนตาย และการจดทะเบียนสมรสไว้เป็นหลักสืบไป

๓. วัตถุประสงค์

เนื่องในโอกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มให้คนไทยมีชื่อตัว และชื่อสกุล ใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อันเป็นพระราชกรณียกิจที่ทรงจัดการให้เกิดคุณค่านานาประการแก่สังคมชีวิตของประชาชนชาวไทยทั้งปวงมาจนทุกวันนี้ ดังนั้น เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน จึงเห็นควรจัดทำเหรียญชญาปณที่ระลึกในโอกาส “๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย”

๔. กระทรวงมหาดไทยกับกฎหมายชื่อบุคคล

ภายหลังจากที่รัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ เป็นฉบับแรกแล้ว ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไข เป็นพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พระพุทธศักราช ๒๔๘๔ และฉบับที่ใช้ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งกฎหมายชื่อบุคคลดังกล่าวได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้แต่งตั้งนายทะเบียน เพื่อปฏิบัติงานและดำเนินการเกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อตัว ตั้งและเปลี่ยนชื่อรองจดทะเบียนตั้งชื่อสกุล การตั้งชื่อสกุลใหม่ หรือการเปลี่ยนชื่อสกุล ไว้ดังนี้

(๑) ผู้อำนวยการส่วนการทะเบียนทั่วไป สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ดำรงตำแหน่งนายทะเบียนกลาง

(๒) ผู้ว่าราชการจังหวัด ดำรงตำแหน่งนายทะเบียนจังหวัด

(๓) นายอำเภอ/ผู้อำนวยการเขต ดำรงตำแหน่งนายทะเบียนท้องที่

๕. ประวัติกระทรวงมหาดไทย

กระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงหนึ่งที่ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๕ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ มีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเป็นเสนาบดีรับผิดชอบงานมหาดไทยหรืองานการปกครองประเทศและได้มีการแบ่งหน้าที่ระหว่างกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหมให้ชัดเจนไม่ซ้ำซ้อนกันโดยให้กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบรวมการบังคับบัญชาหัวเมืองทั้งหมดเพียงกระทรวงเดียว

กระทรวงมหาดไทยเมื่อแรกตั้งแบ่งออกเป็น ๓ กรม มีชื่อเรียกตามทำเนียบเดิมแต่ให้มีหน้าที่ต่างกัน คือ

(๑) กรมมหาดไทยกลาง เป็นพนักงานทำการทุกอย่าง ซึ่งมีให้แยกออกไปเป็นหน้าที่กรมอื่น

(๒) กรมมหาดไทยฝ่ายเหนือ ให้เป็นเจ้าหน้าที่แผนการปราบปรามโจรผู้ร้ายกับแผนก
อัยการรวมทั้งการเกี่ยวข้องกับชาวต่างประเทศ (แต่ภายหลังโอนการที่เกี่ยวกับต่างประเทศไปเป็น
หน้าที่ปลัดทูลฉลอง)

(๓) กรมมหาดไทยฝ่ายพลเรือน ให้เป็นเจ้าหน้าที่แผนกปกครองท้องที่

สำหรับการปกครองในส่วนภูมิภาคได้ กำหนดรูปแบบการปกครองที่เรียกว่า “เทศาภิบาล”
ขึ้นมาใช้และได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบดูแลโดยจัดแบ่งหัวเมืองออกเป็นมณฑล
เมืองและอำเภอโดยมีสมุหเทศาภิบาล ผู้ว่าราชการเมืองและนายอำเภอเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา
ข้าราชการและดูแลทุกข์สุขของประชาชนในเขตท้องที่นั้น ๆ และมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือ
ปฏิบัติงานในระดับตำบลและหมู่บ้าน

ในปัจจุบันกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การรักษา
ความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของสังคม การส่งเสริมและพัฒนาการเมือง
การปกครอง การพัฒนาการบริหารราชการส่วนภูมิภาค การปกครองท้องที่ การส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน การทะเบียนราษฎร ความมั่นคงภายใน กิจการสาธารณภัย และการพัฒนาเมือง
และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยหรือส่วนราชการที่
สังกัดกระทรวงมหาดไทยและมีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้

- (๑) สำนักงานรัฐมนตรี
- (๒) สำนักงานปลัดกระทรวง
- (๓) กรมการปกครอง
- (๔) กรมการพัฒนาชุมชน
- (๕) กรมที่ดิน
- (๖) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (๗) กรมโยธาธิการและผังเมือง
- (๘) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

๖. ตราประจำกระทรวงมหาดไทย

ตราประจำกระทรวงมหาดไทย คือ “ตราพระราชสีห์” ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินได้พระราชทานให้
เป็นตราประจำตำแหน่งสมุหนายก แต่ภายหลังมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปกครอง “ตราพระราชสีห์”
ถูกกำหนดให้เป็นตราประจำตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย และถือเป็นตราประจำกระทรวงมหาดไทยใน
เวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน ตามรูปภาพที่ส่งมาพร้อมนี้

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย

ตอนที่ ๑

พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พุทธศักราช ๒๔๕๖

นามสกุลหรือชื่อสกุลของคนไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมคนไทยในสมัยโบราณเรียกกันว่า “ฉายา” นั้น เริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่พระบาทสมเด็จพระปรมลมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานและประกาศให้คนไทยทุกคนต้องมีชื่อสกุล ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๕๖ เป็นต้นมา ดังนั้น ในปี ๒๕๕๖ จึงครบรอบ ๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย กรมการปกครองจึงจะได้เสนอความรู้ด้านการทะเบียนชื่อบุคคลของไทยเผยแพร่เพื่อเป็นการเทิดทูนและถวายราชสดุดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระปรีชาสามารถและเมตตาต่อประชาชนชาวไทยในการริเริ่มและกำหนดให้คนไทยใช้ชื่อสกุลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยในตอนที่ ๑ นี้ขอแนะนำให้ท่านได้ศึกษาและพิจารณาพระราชบัญญัติ ขนานนามสกุลพระพุทศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งถือเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ชื่อตัว ชื่อสกุลฉบับแรกของไทยที่ได้ดัดแปลงมาจากต้นฉบับที่เขียนและบันทึกไว้ในสมัยนั้น

พระบรมราชโองการ

ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมฤตยูเกล้าฯ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ประกาศให้ทราบ
 ทุกแห่งทั่วราชอาณาจักรว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 บรมชนกของเรา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 พระราชทานบำเหน็จรางวัลแก่ข้าราชการและ
 ทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ดีเยี่ยมในราชการ
 ให้เป็นการจูงใจให้ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์
 สุจริตและเต็มความสามารถต่อไป และให้
 รัฐบาลและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกัน
 ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และให้
 ราชการส่วนท้องถิ่นและเอกชนที่
 เกี่ยวข้องกันปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด
 ให้ได้ความเรียบร้อยทั่วทุกแห่ง

เพื่อจะให้เป็ผลสำเร็จทั้งพระราชนิสงค์นี้
ทรงพระราชนิพนธ์ให้ทุกคตทุก ๆ คนทำต้องมีทั้งชื่อ
ตัวแลชื่อสกุล แลชื่อนามนามสกุลนั้น
การให้ใช้แพร่หลายทั่วถึงประชนพลเมืองตลอก
ทั้งพระราชนิพนธ์กร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ตกพระราชนิพนธ์นี้โดยบทมากกไว้ต่อไปดังนี้

มาตรา ๑

พระราชนิพนธ์นี้ให้เรียกว่า พระราชนิพนธ์
ชื่อนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

มาตรา ๒

ให้ใช้พระราชนิพนธ์นี้เป็นกฎหมายตั้งแต่วัน
ที่ ๑ เดือนกรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

มาตรา ๓

ชื่อของคนไทยทุกคนต้องประกอบด้วยชื่อตัว
แลชื่อสกุล

มาตรา ๔

ชื่อตัวเป็นชื่ออื่นได้ให้แก้แก้ตั้งแต่กำเนิด

มัททก ๕

ชื่อสกุลเป็นชื่อประจำวงศ์สกุลซึ่งสืบเนื่องมา
แต่บิดาถึงบุตร

มัททก ๖

หญิงได้ทำงานสมรสมีสามีแล้วให้ใช้ชื่อสกุล
ของสามี แลคงใช้ชื่อตัวแต่ชื่อสกุลเดิมของตนได้

มัททก ๗

เมื่อบิดาของบุคคลใดไม่ปรากฏอยู่ทั่วโลก
บุคคลนั้นก็จะใช้ชื่อสกุลฝ่ายมารดาทั่วโลกนั้น

มัททก ๘

ห้ามมิให้บุคคลใดเปลี่ยนชื่อตัวฤๅชื่อสกุลของ
ตน ฤๅของบุตรหลานเหลนผู้สืบเชื้อสายตน
เว้นไว้แต่จะไ้รับอนุญาตจากเสนาบดีแห่งกระทรวง
ผู้บังคับบัญชาการท้องที่อำเภอทั้งในกรุงแลหัวเมือง

มัททก ๙

ภายในกำหนด ๖ เดือน นับตั้งแต่วันที่
ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นคั้งไป ให้บรรดา
ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวทุก ๆ ครัวเรือนเลือกสัน
ชื่อเขาชื่อสกุลอันหนึ่ง แล้วให้จดทะเบียนชื่อสกุล
นั้นณที่สำนักว่าการอำเภอท้องที่

จึงได้ไต่ถามแล้วจนวันประกาศใช้พระราชบัญญัติ
นี้ ฎีกาก็พร้อมที่จะให้จัดระเบียบไว้แล้วในแง่
ของท้องที่เดียวกัน ฎีกาในแง่ของท้องที่
ก็เหมือนกัน

มาตรา ๑๓

ให้เสนาบดีผู้เป็นเจ้ากระทรวงนั้นดำเนินการ
ท้องที่อำเภอทั้งในกรุงและหัวเมือง มีหน้าที่
จัดสกลแลพิมพ์ลงเป็นแบบทำหน้าให้แก่นาย
อำเภอท้องที่ทุกตำบล เพื่อเป็นเค้าให้ราษฎร
ผู้ต้องการได้เลือกซื้อเท่านั้น

มาตรา ๑๔

ในหนังสือแบบระเบียบนั้นให้ลงชื่อนายอำเภอ
ผู้จัดทำ แลให้ทำสำเนาให้ผู้มอบให้แก่หัว
มณฑลหรือจังหวัดหนึ่ง

มาตรา ๑๕

การที่จะระเบียบนี้ให้เสียค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๑๖

ถ้าหัวมณฑลหรือจังหวัดหนึ่งมีตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เป็น
พี่น้องร่วมบิดาที่ล่วงลับไปแล้ว ย่อมจะเลือกซื้อ
สกลอย่างเดียวกันก็ได้

มาตรา ๑๓
 ชื่อสกุลอันหัวเผ่าครอบครัวยังเลือกแล้วนั้น
 ท่านให้ใช้เป็นชื่อสกุลของบุตรเสนาท้าวของ
 หาดนายนแลผู้ซึ่งสืบสกุลโลหิต แต่ฝ่ายบุตร
 หาดนายนคนนั้น ๆ ต่อเป็นลำดับลงไปด้วย

มาตรา ๑๔
 ถ้าหญิงใดหาญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นบุรพบุรุษยังมี
 ชีวิตอยู่มิได้ ก็ให้ถือเอาชื่อสกุลของหญิงเป็นญาติ
 สืบสืบโลหิตตน ๆ แม้ว่าญาติชายสืบตนเช่น
 นี้หาไม่ได้ ก็ให้ถือเอาชื่อสกุลอย่างเดียวกับผู้หย
 ภิเป็นญาติห่างไกลไปนั้น

มาตรา ๑๕
 เมื่อพ้นกำหนด ๖ เดือน นับแต่วันให้พระ
 ราชบัญญัตินี้เป็นบทกฎหมายแล้ว ให้มีให้เรียก
 งานสดเขียนชื่อบุคคลใด ๆ ในหนังสือราชการ นอก
 จากให้ออกชื่อตัวแลชื่อสกุลของบุคคลนั้น ถ้าแล
 เป็นการไม่พึงสงสัย ให้เจ้าพนักงานผู้มีกิจทำหนังสือ
 เอกสารนั้นสอบสวนสำเนาจะเป็ยจึงนายอำเภอ
 ได้มอบให้ ฤๅตรวจคัดค้านจะเป็ยแล้วให้ออกท
 ชื่อสกุลให้ถูกต้องตามนั้น

พระราชบัญญัติขนานนามสกุล
พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

วันที่ ๑๐ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๖
 จักรพรรดิเจ้าหลวงสภากาพิทักษ์สยาม
 พระบรมราชโองการ
 จักรพรรดิเจ้าหลวงสภากาพิทักษ์สยาม } ท่าน... คม... จอ...
 ขุนบริรักษ์กฤษณิก

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย

ตอนที่ ๒

กำเนิดนามสกุลของไทย

คนไทยทุกคนต้องมีชื่อตัวและชื่อสกุล จะไม่มีหาได้ไม่ คำว่าสกุล หรือ ตระกูลเป็นคำที่มีคำแปลอย่างเดียวกัน ในพจนานุกรม แปลว่า วงศ์ เชื้อสาย เผ่าพันธุ์ แต่คำว่าสกุล ยังหมายถึงผู้มีเชื้อวงศ์เป็นผู้ติดด้วย

ในปัจจุบันนี้คนไทยเราส่วนมากจะลืมนึกมาของการเริ่มใช้ชื่อสกุลว่า เริ่มต้นเมื่อใด ในยุคใด สมัยใด ใครเป็นผู้ริเริ่มกำหนดให้มีชื่อประจำสกุลสำหรับคนไทยใช้แต่ครั้งใดกันบ้าง และอาจจะมีท่านผู้รู้เป็นอันมากที่ไม่รู้สึกแปลกในเรื่องนามสกุลของไทยว่าจะมีหรือไม่มี จะมาจากที่ใดอย่างไรก็ไม่สำคัญ เพราะปัจจุบันนี้ไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญในทางสายโลหิต และนามสกุลที่ใช้อยู่เวลานี้อาจจะเปลี่ยนสักกี่ครั้งก็เหิน หรือจะร่วมกับผู้ใดที่มีชื่อเป็นผู้สืบสายโลหิตหรือร่วมญาติกันมาก็ได้ ซึ่งทำให้ความรู้สึกในด้านความเป็นผู้สืบสายโลหิตเดียวกันน้อยลงไป แต่ถ้าจะคำนึงว่ามีคนอีกจำนวนไม่น้อยเหมือนกันที่ไม่เคยมีโอกาสจะรู้ โดยเฉพาะในระหว่างอนุชนชายหญิงที่เกิดมามีภายหลัง หากจะได้รับการไว้เป็นแนวทางประดับความรู้บ้างก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

เหตุที่ต้องมีนามสกุล

ในสมัยโบราณ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยลงมา ไทยเราไม่มีนามสกุลใช้กัน คงนิยมใช้เรียกชื่อตัว ชื่อบิดา-มารดา หรือผู้มีอาวุโสจะคิดตั้งนามให้ เช่น ผู้ชายเรียกชื่อสั้น ๆ ว่า "พ่อมี" "เจ้ามา" "ดาสี" "ดาสา" หรือถ้าเป็นผู้หญิงก็เรียกกันว่า "แม่เป้า" "แม่ปุก" หรือตามภาษาราชาการในที่ต่าง ๆ ก็ระบว่า นายนั้น อำแดงนี้ เหล่านี้เป็นต้น ต่างกับชาวต่างประเทศ เช่น ชาวจีน เขานิยมใช้แซ่ และชื่อรวมกันไป เช่น ใช้ว่า นายแม้ง แซ่ตัน ก็เป็นเครื่องชี้ชัดว่า คนนี้ชื่อสกุลนี้ หรือถ้าเป็นชาวตะวันตกก็นิยมใช้นามสกุล สำหรับบอกให้รู้ว่าใครเป็นใคร ในวงค์ว่านหวานเครือไหน และนิยมใช้กันมาจนทุกวันนี้ เนื่องจากคนในแต่ละประเทศ แต่ละเมือง และแต่ละหมู่บ้านย่อมมีมากด้วยกัน ถ้าไม่มีนามสกุลใช้ก็ไม่สามารถรู้เทือกเถาเหล่ากอของแต่ละคน แต่ละครอบครัวว่า ใครสืบเชื้อสายจากใคร และ หากจะรู้จักต้องอ้างขึ้นไปถึงชื่อพ่อ-แม่-ปู่-ตาตามลำดับ เพราะเป็นวิธีเดียวที่ป้องกันความเข้าใจผิดได้ เช่น ในสมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงก็ยังประกาศพระนามของพระองค์เอง โดยอ้างถึงพระนามพระชนกชนนีไว้ด้วย มีฉะนั้น เราก็คงไม่รู้ว่าพระองค์เป็นใคร ดังปรากฏความในศิลาจารึกว่า "พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ แม่กุ้อนางเสือง และในสมัยกรุงศรีอยุธยา ก็เช่นกัน เช่น ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน มักจะเรียกชื่อว่า พลายแก้ว พลายงาม เป็นต้น

การไม่มีชื่อสกุลประจำตระกูลนี้ เป็นเหตุให้เกิดความขัดข้องยุ่งยากต่าง ๆ นานาไปการไม่ว่าทางราชการหรือทางส่วนตัว หรือในการปกครองบ้านเมืองก็ดี ในระหว่างสังคมมนุษย์ย่อมสับสนอลเวงเป็นอันมาก ถ้าญาติผู้หนึ่งไม่รู้จักญาติผู้ใหญ่ ใครอาจเฝ้าทางศักดิ์ญาติก็แทบนับกันไม่ถูก หรือไม่รู้จักลำดับสูงต่ำในสกุลกำเนิดของตนเอง มีควรใกล้ชิดกลมเกลียวกันก็เป็นเห็นห่าง ไม่อาจรวมกันคิด ไม่มีการติดต่อรวบรวมกันเป็นหมู่เหล่า ต่างครอบครัวต่างตั้งตนเป็นเอกเทศหมด ไม่มีใครรักใคร่นับถือเชิดชูใคร ใครก็ไม่ช่วยเหลือใคร นาน ๆ เข้าก็อาจถึงกลับกลายเป็นอันกันไปทั้งสิ้น หรือกลับไปรวมอยู่ แต่กับสิ่งใกล้ชิดที่ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย เช่น ไปใกล้หมู่บ้านคนจีน ก็ถือเอาความใกล้ชิดสนิทสนมไปมาหาสู่จนกลายเป็นคนจีนไป อยู่ใกล้บ้านเขมรก็เอาอย่างเขมร แล้วก่อความสัมพันธ์กันขึ้นเองตามวิสัยสันดานเดิม โดยไม่เคยคำนึงถึงการสืบสกุลรักษาตน นานหนักเข้าก็อาจทำให้ชาติไทยแตกแยกกันทีละน้อย ๆ จนถึงสลายตัวไปในที่สุด นอกจากนั้นในทางปกครองหรือทางศาล ซึ่งเกี่ยวกับจะต้องให้ความคุ้มครอง ความยุติธรรมตลอดจนการลงโทษหรือในกรณีอื่น ๆ ก็เช่นกัน

กำเนิดนามสกุลของไทย

ด้วยเหตุดังกล่าวมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงได้ทรงดำริให้คนไทยทุกคนต้องมีทั้งชื่อตัวและชื่อสกุล ให้แพร่หลายทั่วถึงพลเมืองตลอดทั่วพระราชอาณาจักรก็เพื่อที่จะทราบตำแหน่ง บุพพรมสืบฐานบุคคล และเพื่อเกื้อหนุนเกื้อหนุนสืบมาแต่บิดามารดาได้ เพื่อจะได้จัดทำทะเบียนคนเกิด คนตาย และการจดทะเบียนสมรสไว้เป็นหลักสืบไป ดังปรากฏอยู่ในคำปรารภของพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พุทธศักราช ๒๔๕๖ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติเกี่ยวกับนามสกุลฉบับแรก โดยกำหนดให้คนไทยทุกคนมีชื่อตัวและชื่อสกุล และพระองค์ได้วางหลักสำคัญในการสืบสกุลไว้ โดยถือเอาสายสัมพันธ์ทางบิดาผู้ให้กำเนิดแต่ฝ่ายเดียว

ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้วางหลักการมีชื่อตัว และชื่อสกุลไว้เป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับเวลานั้นโดยเฉพาะ มีอยู่มาตราหนึ่งคือ ในมาตรา ๑๓ กำหนดให้เสนาบดีมีหน้าที่คิดชื่อสกุลและพิมพ์เป็นเล่มให้นายอำเภอทุกท้องที่ เพื่อเป็นคำให้การราษฎรได้เลือกถือชื่อสกุลที่เหมาะสม นอกจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว พระองค์ก็ยังได้วางหลักการสำหรับผู้ร่วมสกุลกันและใช้นามสกุลร่วมกันได้ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๕๓ ประกาศห้ามไม่ให้เอานามพระนครและห้ามไม่ให้เอาศัพท์ที่ใช้เป็นพระบรมนามาภิไธยมาใช้เป็นนามสกุล ลงวันที่ ๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๕๔ ประกาศเพิ่มเติมเครื่องหมายนามสกุลสำหรับราชตระกูล ลงวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๕๔

นอกจากนี้พระองค์ยังได้พระราชทานนามสกุลสำหรับราชตระกูล เชื้อพระวงศ์ข้าราชการ ตลอดจนถึงคนสามัญทั่วไป เพื่อให้มีนามสกุลใช้เป็นเกียรติเป็นมงคลแก่ผู้สืบสกุลต่อไป เมื่อพระองค์จะพระราชทานนามสกุลแก่ผู้ใด พระองค์จะต้องศึกษาให้ทราบถึงความ

เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันของแต่ละสกุลโดยละเอียด พระองค์ทรงอุทิศสหายสืบเสาะค้นคว้าจนได้
 ความว่า บรรพบุรุษได้ทำคุณงามความดีมีวิพยานะและอาชีพอะไร ก็ะทรงแปลคำมา
 จัดสรรให้โด่งคณามต่าง ๆ ขึ้นให้ไพเราะเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง พระองค์ทรงแบ่งกลุ่ม
 บุคคลเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงไว้ฝ่ายหนึ่ง ส่วนขุนนาง ข้าราชการบริพารก็ทรงจำแนกออกเป็นประเภท
 ต่าง ๆ เช่น มีรกรากเหล้ากอบครองบ้านเมืองมาเก่า ก็ทรงขนานนามสกุลให้เป็นผู้มาจาก
 แหล่งต่าง ๆ นั้น เช่น ณ ระนอง, ณ กลาง, ณ เชียงใหม่ ถ้าสกุลเป็นทหารเก่าก็จะมีคำว่า โยธิน
 เสนิณวงศ์ เป็นต้น ถ้าเคยรับราชการเกี่ยวกับกรมม้าหรือทหารม้า ก็จะมีคำว่า อัศว
 ประกอบด้วย และถ้าเกี่ยวกับช้างก็ใช้คำว่า ศษ คชา หัสศ เป็นต้น ส่วนผู้มีอาชีพทางแพทย์ก็มี
 คำว่า วิทย์ เวช แพทย์ ประกอบด้วย ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ มักจะมีคำว่า บัณฑิตย์ ครู แต่ถ้า
 เป็นพ่อค้าก็มีคำว่า วาณิช เข้าประกอบด้วย ถ้าเป็นทหารเรือก็มีคำว่า นาวิ นาวิน ชล ชลา ผู้ที่
 เป็นข้าราชการสำนัก ก็จะมีคำว่า เสวี เสวก อยู่ด้วยเสมอ ถ้าเกี่ยวกับการเงินก็มีคำว่า ธน
 ประกอบ เหล่านี้เป็นต้น

นอกจากพระองค์ได้พระราชทานนามสกุลให้แก่คนไทยแล้ว การพระราชทานนามสกุล
 ยังแผ่ขยายกว้างออกไปจนถึงชนชาติอื่นที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ที่มีจิตใจเอนเอียงมา
 เป็นชาติไทย ขอพระราชทานนามสกุลเพื่อเป็นศักดิ์ศรีของครอบครัวของตน พระองค์ท่านก็ทรง
 ใช้ความพยายามแปลงภาษาต่างประเทศให้เป็นศัพท์สำเนียงไทย และพระราชทานให้ใช้เป็น
 ชื่อสกุลแก่ครอบครัวนั้น ๆ ดังตัวอย่าง เช่น บรรพบุรุษเป็นจีน แซ่เล่า บุตรหลานก็จะได้รับ
 พระราชทานนามสกุลเป็นไทยว่า “เลาหะ” ถ้าเป็นแซ่เบ๊ ก็แปลงเป็น “อั่วว” แซ่ตัน เป็น
 “ตันทะ” กิม เป็น “กาญจน” หรือ “สุวรรณ” มีสเตอร์แฮมซวิลเลียมแอนดริช แปลงเป็น
 “อหันทริก” มีสเตอร์อิริก เซนต์ลอจัน เป็น “ลวสันธ” ทั้งนั้นนอกจากจะเป็นวิธีที่ทรงยกย่อง
 เจ้าของสกุลนั้น ๆ ว่าเป็นผู้อันควรมิเกียรติที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงยอมรับนับถือแล้ว ยังเป็น
 การประกาศอย่างชัดแจ้งไปในตัวว่าสกุลนี้เป็นคนไทย ขณะเดียวกันก็ได้กลืนเอาศัพท์สำเนียง
 ชื่อแซ่เดิมให้ค่อย ๆ จางไปพร้อมกับความเป็นคนไทยเข้ามาแทนอีกด้วย บรรดาผู้ดำรงสกุลและ
 บุตรหลานผู้จะสืบสกุลไปในภายหน้า ก็ย่อมนิยมยินดีว่าเป็นชนชาติไทยผู้มีเกียรติ เขาทั้งหลาย
 ย่อมจะรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและสืบสกุลไทยที่ได้รับพระราชทานนี้ต่อไปด้วยความภาคภูมิใจต่อ
 ประเทศชาติไทยไปชั่วนิรันดร์ นี่แหละคือพระราชปราธนาอันยิ่งใหญ่ที่เราควรนับได้ว่าเป็นผล
 พลอยได้อย่างมหาศาล นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทรงจัดให้มีตราประจำตระกูลสำหรับสืบสกุล
 ขึ้นสูงชันไว้สำหรับพระราชทานแก่เจ้านายข้าราชการทั้งหญิงชายที่ทำความดีความชอบไว้
 ในแผ่นดิน ตามตำแหน่งยศและความดีงามของแต่ละท่าน ตราตระกูลชนิดนี้เรียกว่า “ตรา
 จุลจอมเกล้าฯ” ใช้ประดับอกเบื้องซ้ายในเวลาแต่งเครื่องยศ มีคำขวัญจารึกอยู่บนดวงตราว่า
 “เราจะบำรุงวงศ์ตระกูลให้เจริญ” เพื่อเตือนใจให้ผู้รับตลอดจนบุตรหลานแห่งสกุลอันได้รับ
 เกียรตินั้น ๆ ให้ประพฤติแต่ความดีงาม และพระราชทานให้ยึดถือไว้เป็นเครื่องเชิดชูอันมี
 ศักดิ์ศรียิ่งแก่สกุลนั้น ๆ ชั่วลูกชั่วหลาน

ประโยชน์ของนามสกุล

ข้อ ๑ นามสกุลเป็นหลักของการสืบสายโลหิต เป็นศักดิ์ศรีและแสดงสายสัมพันธ์ในทางรวมสายโลหิตของบุคคล หลักข้อนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างใหญ่หลวงเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและการสืบพันธุ์ ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ในโลกนี้ก็ดี ย่อมเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องเอาใจใส่ โดยเฉพาะเราซึ่งเป็นมนุษย์ผู้เจริญ ก็ยังมีความจำเป็นมากที่จะต้องหันหน้าเข้าหาหลักการสืบเชื้อสายไว้ก่อน ถ้าลูกไม่รู้จักพ่อ ปู่ และทวด โลกคงอลเวง และไม่มีการพัฒนาการใด ๆ ต่อไป ยิ่งกว่านั้นเกี่ยวกับการอยู่เป็นหมู่เหล่า มนุษย์ปกครองกันในทุกวันนี้ต้องอาศัยกฎหมาย มีศาสนา และความเจริญทุกด้านที่จำเป็นต้องอาศัยหลักจากเครื่องหมายประจำตัวแต่ละบุคคล แต่ละครอบครัว แต่ละหมู่บ้าน รวมตลอดถึงแต่ละวงศ์ จึงทำให้รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ได้ อันเป็นผลให้ชาติเจริญดังนั้น การมีนามสกุลจึงนับเป็นสิ่งสำคัญ มีประโยชน์ยิ่งที่แสดงการถือกำเนิด ให้รู้ได้ว่าใครสืบสายโลหิตมาจากไหน เป็นลูกเจ้าเวลาใคร บางทีนามสกุลเพียงตัวอักษร ๒-๓ ตัว อาจบอกให้เรารู้กระทั่งว่า เขาเป็นเชื้อชาติใดมาก่อน เป็นชาวเหนือหรือชาวใต้ ปู่ ตา บิดา ของเขาเป็นผู้มีความสำคัญอย่างไรบ้าง หรือไม่ก็สามารถเดาได้ใกล้เคียงว่ามีรกรากมาจากที่ใด

ข้อ ๒ นามสกุลก่อให้เกิดความเป็นหมู่คณะ ส่งเสริมความรักความสามัคคีระหว่างเครือญาติ ตั้งแต่คนชั้นสูงตลอดชั้นต่ำทั่วไป ขึ้นชื่อว่ามิสกุลรวมกันแล้ว ย่อมหมายถึงจะต้องรักสามัคคีกันเสมอไป เพราะเปรียบเทียบคนลงเรือลำเดียวกัน มีธงอันเดียวใช้ร่วมกัน ต่างก็ต้องร่วมแรงร่วมใจกันประพาส ปฏิบัติทุกอย่างตามรอยบรรพบุรุษที่ดี ขอทานจงสังเกตดูว่าในปัจจุบันนี้ แม้จะมีผู้อยู่ในสกุลทหารบกก็ได้ ทหารเรือก็ได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นคนดีและตนเองไม่เคยเป็นทหารเลย แต่เขาจะรักและนิยมทหาร อันถือว่าเป็นที่มาแห่งศักดิ์ศรีของเขาเสมอ ยิ่งถ้าผู้ถือสกุลเป็นชายด้วยแล้ว หวังได้ว่าจะไม่มีการหลีกเลี่ยงการเป็นทหารเลยเป็นอันขาด ตรงกันข้าม เขาจะยึดแนวทางมาแต่เด็ก ๆ ว่าโค่นต้องเป็นทหารอีกต่อไป และในสกุลที่มีรกรากอย่างอื่นอีกก็เช่นเดียวกัน

ข้อ ๓ นามสกุลเป็นหลักชัยแห่งครอบครัวเพื่อให้ลูกหลานหาความดี นามสกุลนั้นย่อมเปรียบเสมือนด้วยศักดิ์ศรีของแต่ละสกุลวงศ์ เมื่อบรรพบุรุษได้เคยทำคุณงามความดีไว้อย่างไร บุตรหลานผู้สืบสกุลต่อ ๆ มา ก็ย่อมเจริญรอยตามและตั้งใจบำเพ็ญคนประพาส แต่ความดีงาม ทำนองเดียวกันถ้าผู้ใดในสกุลไปประพาสชั่วช้า ก็ทำความอับอายขายหน้าเสื่อมเสียไปถึงญาติร่วมสกุลกันหมด ย่อมจะถูกคนในเครือญาติของตนเองประณามก่อนคนอื่น และหาทางป้องกันไว้มิให้ทำซ้ำได้ หรือบางกรณีลูกหลานคบคิดจะทำชั่ว แต่เมื่อรำลึกถึงความดีและชื่อเสียงวงศ์สกุลก็ไม่กล้าทำ เพราะเกรงจะถูกวงศ์ญาติพากันโกรธเคืองเกลียดชัง หรือพลอยเสียหายนับอับอายในความเสื่อมเสียอันเนื่องมาจากตนเป็นเหตุ ดังนั้นนับว่าเป็นวิธทางหนึ่ง ที่ช่วยยับยั้งป้องกันความชั่วร้าย และส่งเสริมให้บุคคลประพฤติปฏิบัติแต่ความดีงามได้เป็นผลสำเร็จอย่างดียิ่ง

จึงจะพอสรุปได้ว่า นามสกุลของคนไทยที่เกิดขึ้นจนบัดนี้นั้นเป็นพระกรุณียกิจที่
ทรงดำริขึ้นด้วยพระบริชาญาณที่มองเห็นการณ์ไกลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ นับว่าพระองค์ท่านเป็นผู้ริเริ่มจัดการให้เกิดคุณค่ามหาศาลแก่สังคมชีวิต
ของชาวไทยเป็นผลสำเร็จดีด้วยประการทั้งปวงมาจนทุกวันนี้ และยังเป็นประโยชน์แก่เยาวชน
ต่อไปในภายหน้าอีกชั่วกาลนาน

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย

ตอนที่ ๓

พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๖ เปรียบนามสกุลกับชื่อแล้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานพระบรมราชาธิบาย ประวัติความเป็นมาของนามสกุลที่ทรงประกาศให้คนไทยใช้ไว้โดยละเอียดในพระราชนิพนธ์ “เปรียบเทียบนามสกุลกับชื่อแล้” ดังนั้น เพื่อให้ได้รับทราบถึงพระปณิธานหรือความมุ่งหมายของพระองค์ท่านในการกำหนดให้คนไทยใช้นามสกุลจึงขอนำสำเนาลายพระหัตถ์บทพระราชนิพนธ์มาบันทึกไว้ให้สาธารณชนได้รับทราบโดยทั่วกัน ดังนี้

“คนเรายังมีอยู่เป็นอันมากซึ่งยังมิได้สังเกตว่า นามสกุลกับชื่อแล้ของจีนนั้น ผิดกันอย่างไร ผู้ที่แลดูแต่ผิว ๆ ฤๅซึ่งมิได้เอาใจใส่สอบสวนในข้อนี้ มักจะสำคัญว่าเหมือนกัน และมีพวกจีนฤๅพวกนิยมนจีน พอใจจะกล่าวว่า การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชปารมออกพระราชบัญญัตินามสกุลขึ้นนั้น โดยทรงพระราชนิยมนั้นประเพณีชื่อแล้ของจีน แต่ข้าพเจ้ามาตรวจดูเห็นว่า คงจะไม่เป็นไปเช่นนั้น โดยเหตุซึ่งจะได้อธิบายต่อไปนี้

แล้ของจีนนั้น ตรงกับ “แกลน” ของพวกสก็อต คือเป็นคณะฤๅพวก ฤๅถ้าจะเทียบทางวัดฯ ก็คล้ายสำนัก (เช่นที่เราได้ยินเขากล่าวว่า กันอยู่บ่อย ๆ ว่า คนนั้นเป็นสำนักวัดบวรนิเวศ คนนี้เป็นสำนักวัดโสมนัส ดังนี้เป็นตัวอย่าง) ส่วนสกุลนั้น ตรงกับคำอังกฤษว่า “แฟมิลี” ๑ ข้อผิดกันอันสำคัญในระหว่างแล้กับสกุลนั้นก็คือ ผู้ร่วมแล้ไม่ได้เป็นญาติโลหิตกันก็ได้ แต่ส่วนผู้ร่วมสกุลนั้น ถ้ามิได้เป็นญาติโลหิตต่อกันโดยแท้แล้ ก็ร่วมสกุลกันไม่ได้ นอกจากที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรมเป็นพิเศษเท่านั้น

ลายพระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เรื่อง เปรียบนามสกุลกับชื่อเล่น

ชื่อเล่นๆ “แคลนเนม” เป็นประเพณีที่ได้มีมาก่อนนามสกุล ๆ “แฟมิลีเนม” นั้นช้านาน เช่นในสกอตแลนด์เขาได้ใช้ “แคลนเนม” มาหลายร้อยปีก่อนที่ได้เกิดใช้ “แฟมิลีเนม” ในประเทศอังกฤษซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นเป็นตัวอย่าง จะนับว่านาม ๒ ชนิดนี้เป็นอย่างเดียวกันไม่ได้เลย ถ้าหากจะมีที่เหมือนกันได้ก็แค่ตรงที่ว่าแปลว่าคล้ายกันทั้ง ๒ ชนิดเท่านั้น แล่นอกจากนี้แล้วไม่มีอะไรที่เหมือนกันเลย ทั้งสาเหตุที่ดี ความมุ่งหมายที่ดีย่อมได้บังเกิดมาด้วยความมุ่งหมายผิดกันทั้งสิ้น

การที่คนหลาย ๆ คนได้รวมกันเข้าตั้งเป็นคณะ ซึ่งจีนเรียกว่า แล่ สกอตเรียกว่า “แคลน” และอังกฤษเรียกว่า “ไครบ์” ได้บังเกิดขึ้นในสมัยเมื่อคนยังไม่ถึงซึ่งความรุ่งเรือง (ซีวิลไลซ์) บริบูรณ์ ยังไม่รู้จักรักษารวมไว้ อันมีเมตตาค่องกันเป็นที่ตั้ง ยังล้างคนล้างรบพุ่งฆ่าฟันกันเพื่อแย่งอาหารกันกิน แบ่งที่กันอยู่ และแบ่งซึ่งผู้หญิงกัน ผู้ใดมีพวกมากก็อาจที่จะเอาเปรียบผู้ที่ไม่มีพวกพ้อง ๆ ที่มีพวกน้อยได้ในทางหากินเป็นต้น จึงเกิดความจำเป็นในการที่จะต้องคิดอ่านหาพวกพ้องไว้ให้มาก ๆ และในเมื่ออยู่รวมกันนั้นก็คงจะรู้จักกันคืออยู่ในหมู่กันเอง แต่มีบางเวลา ซึ่งจำเป็นต้องแยกย้ายกันไปในที่ห่างภูมิลำเนาของชน คนที่ไปจากคณะเดียวกันไปพบกันในที่ไกลภูมิลำเนาเดิมของตน ๆ ไม่รู้จักกันว่าเป็นคนสำนักเดียวกัน ก็ได้เกิดเหตุทำร้ายแค้นกันขึ้นบ้าง จึงได้บังเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการตั้งเขตเพื่อรู้กันได้ว่าแปลว่าพวกเดียวกัน ในชั้นต้นจึงนัดกันมีเครื่องแต่งตัวให้เหมือนกัน เช่นมีขนนก ฤๅดอกหญ้า ปีกหมอบ อย่างแบบที่คนดำในอาฟริกายังใช้กันอยู่จนทุกวันนี้ แต่การใช้เครื่องหมายเช่นนี้มาเกิดรู้สึกกันขึ้นว่ายังไม่สู้จะเรียบร้อยดี เพราะคนพวกอื่นก็อาจปิกชนน ฤๅดอกหญ้าบ้างเหมือนกัน จึงเกิดมีความคิดมุ่งหมายให้เหมือนกัน ซึ่งชาวอาฟริกาก็ยังคงใช้อยู่ก็ และเกิดคิดเขียนหน้าเขียนตัวแปลลวดลาย ซึ่งมีใช้อยู่ในหมู่ชาวอาฟริกา ในหมู่คนที่เรียกว่าอินเดียนแดงในอเมริกา และในหมู่คนมารีชาวนิวซีแลนด์เป็นต้น ต่อมาคนมีความเจริญขึ้น มีความคิดดีขึ้นอีกชั้นหนึ่ง จึงได้บังเกิดมีความคิดขึ้นว่า ควรเลือกเอานามใดนามหนึ่งใช้เป็นชื่อเล่นสักกับชื่อตัวของสมาชิกแห่งนั้น เพื่อว่าเมื่อคนที่รวมคณะกัน แม้จะไปพบปะกันในที่ใด ๆ ก็อาจจะรู้จักกันได้โดยตามชื่อเล่นกันเท่านั้น พวกจีนจึงได้เกิดมีชื่อแล่ สกอตมีชื่อ “แคลน” อินเดียนแดงในอเมริกามีชื่อ “ไครบ์” และยังคงมีเครื่องหมายให้แสดงกันแปลว่าพวกเดียวกัน

นั้นอีกด้วย เช่นในสก็อตแลนด์ใช้ผ้าถุงห่มเป็นลายต่าง ๆ กันเรียกว่า “ดาร์ตัน” (ซึ่งเราเรียกกันว่าผ้าลายสก็อต) แคลน ๑ ก็มีดาร์ตันอย่าง ๑ คนในแคลนนั้นใช้ถุงห่มเหมือนกันหมด ข้างฝ่ายพวกอินเดียนแดงมีเครื่องหมาย “โตเตม” ปักไว้ที่หน้าศาลาที่ชุมนุมแห่งหัวหน้าคณะ ทำเป็นรูปหมาป่า ฤๅนก ฤๅกกระทิง ตามชื่อโตเตม และคนที่ป็นสมาชิกคณะใด ก็เขียนหน้าเป็นลายคล้ายที่หลักเครื่องหมายโตเตมแห่งคณะนั้น

เมื่อความมุ่งหมายแห่งการมีแสร้งของจีนแคลนของสก็อตและโตเตมของอินเดียนแดงมีอยู่เพื่อประสงค์ในทางช่วยกันต่อสู้ศัตรูและอนุเคราะห์พวกกันเอง ซึ่งเป็นอาการแห่งการตั้งช่องเช่นนี้ ชื่อแสร้งก็ชื่อแคลนก็ชื่อโตเตมก็ชื่อ จึงเป็นของสาธารณะสำหรับบรรดาผู้ที่ป็นสมาชิกแห่งคณะนั้นทุกคน จะได้จำกัดให้ใช้ร่วมกันแต่จำเพาะที่เป็นญาติสาโลหิตกันนั้นก็หาไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่นชื่อแคมป์เบลเป็นแคลนเนม ซึ่งบรรดาคนที่อาศัยอยู่ในเซครารีโคสในสก็อตแลนด์ในอดีตสมัยใช้ทั่วกัน ตั้งแต่ท่านเอลสผู้ครองอาร์โคสลงไปจนถึงนาย บ่าวไพร่ และชาวไร่ชาวนา อันพึงบารมีแห่งท่านเอลสผู้นั้นดังนี้เป็นประเพณีเก่าในสก็อตแลนด์ แต่ประเพณีนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วเพื่อเหตุใดจะได้กล่าวต่อไปข้างหน้า) ประเพณีใช้แคลนเนมของสก็อตนี้ตรงกับประเพณีจีนที่ใช้ชื่อแสร้งและความมุ่งหมายก็มีอยู่ตรงกันโดยแท้ แม้ในเมืองไทยเรานี้เองก็ได้ใช้ประเพณีที่คล้ายคลึงกัน คือวิธีรวมคนเป็นเลขสมลงกัจัดขึ้นในกรรมนั้นกรรมนี้ ฤๅที่ถวายเป็นข้าในกรรมนั้นกรรมนี้ ดังนี้เป็นต้น เมื่อใครไปพบกันเข้าถามกันว่าสังกัดกรรมไหน พอบอกว่าสังกัดกรรมนั้นฤๅกรรมนี้ รู้ว่าเป็นข้าในกรรมเดียวกันแล้ว ก็ไม่ทำร้ายกัน และช่วยอุดหนุนกันตามสมควร เหมือนจีนที่เป็นคนแสร้งเดียวกัน สก็อตที่เป็นแคลนเดียวกัน ฉะนั้นฤๅอีกนัย ๑ ถ้าจะหาของเปรียบเทียบกับเป็นของใหม่ใกล้สมัยของเราเข้าอีก เพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้ง จะขอให้ท่านนึกถึงประเพณีที่ใช้อยู่ในโรงเรียนเด็กซึ่งยังมีอยู่จนเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง คือบรรดาเด็กที่ได้เลี้ยงในที่นี้ ผู้อำนวยการให้ชื่อมีคำว่า “บุญ” นำหน้าอยู่ทุกคนโดยความมุ่งหมายว่า เมื่อเด็กได้ออกจากโรงเรียนเด็กแล้ว ต่อไปได้พบปะกันในที่ใด ๆ ก็จะได้รู้จักกันได้ด้วยมีชื่อ “บุญ” นั้นเอง ในที่นี้ “บุญ” ก็หาไม่นามสกุลไม่เป็นแต่เพียงคำที่แสดงให้ปรากฏว่ามาจากสำนักโรงเรียนเด็กเท่านั้น ดังนี้ฉันใด แม้วิธีใช้ชื่อแสร้งของจีน แคลนเนมของสก็อต และโตเตมของอินเดียนก็ฉนั้น นั่น คือเป็นวิธีอันมีผู้คิดคิดขึ้นในโบราณกาลเพื่อความสะดวกในสมัยโบราณ อันยังมีได้มีประเพณีที่รวบรวมชนภาษาเดียวกันเป็นปึกแผ่นเดียวกันเป็นชาติ (เนชั่น) ก็นับว่าเป็นประโยชน์ศีลสมควรแก่กาลสมัยเท่านั้น

แต่นับจำเดิมเริ่มแต่เมื่อคนได้เกิดมีความคิดควบคุมกันเป็นช่องฤๅคณะแล้วนั้น คนเราก็ได้ดำเนินขึ้นสู่ความเจริญต่อ ๆ มาเป็นลำดับ แต่ความเจริญก็ได้ดำเนินทันๆ กันหมดไม่ บางจำพวกก็เดินเร็ว ถึงซึ่งความเจริญก่อน เช่นจีนได้ถึงความเจริญก่อนชาวประเทศใกล้เคียงในทวีปเอเชียด้วยกัน และ สก็อตถึงก่อนอังกฤษซึ่งเป็นเพื่อนบ้าน ดังนี้เป็นต้น แต่บางจำพวกเมื่อถึงความเจริญขึ้น ๑ แล้ว ก็เลยมองไม่คิดเดินต่ออีก เพราะฉะนั้นจำพวกที่เจริญภายหลัง กลับเดินหน้าไป เหมือนคนหนุ่มที่เกิดทีหลังวิ่งไล่ทันคนแก่ ฉะนั้น คนเราในโลกนี้ในบัดนี้สมัยนี้จึงมีประเพณีผิด ๆ กันอยู่ เช่น พวกแขกคำยังคงไม่มีทั้งชื่อแสร้งทั้งนามสกุล อินเดียนแดงยังคงมีแต่ชื่อโตเตม จีนยังคงมีแต่ชื่อแสร้งไม่มีนามสกุลอันเป็นประเพณีนิยมแห่งคนสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งถึงความเจริญภายหลังแต่ไล่ทันจนผ่านหมดไปแล้ว เช่นอังกฤษซึ่งถึงความเจริญภายหลังสก็อตกลับบังคับให้สก็อตใช้ประเพณีมีนามสกุลตามอังกฤษดังนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นไทยเราไม่ควรจะนิกละอวยในการที่จีนได้เคยมีชื่อแสร้งมาแล้วก่อนที่เรามีนามสกุล เพราะถึงแม้เราจะได้ถึงถึงความเจริญภายหลังจีนก็จริง แต่เราได้มีนามสกุลแล้ว จึงนับว่าเราได้ทยานผ่านหน้าเพื่อนบ้านเรา ซึ่งยังหาไม่มีนามสกุลไม่ คงมีแต่ชื่อแสร้งอยู่ตามประเพณีแห่งคนสมัยเก่าเท่านั้น

ส่วนสาเหตุแห่งการใช้นามสกุล ฤๅ “แฟมิลีเนม” นั้นย่อมเกิดขึ้นเพราะคนมีชื่อเหมือน ๆ กันหลายคน ทำให้เป็นที่งุนงงไม่รู้ใครเป็นใครได้ ในชั้นแรกๆ เมื่อคนเรายังต่างคนต่างคุมกันเป็นช่องอยู่ ต่างคนต่างอยู่เป็นหมู่เล็ก ๆ ก็อาจที่จะเลือกชื่อมิให้ซ้ำกันได้ แต่ต่อมาเมื่อการสมาคมไปมาหาสู่ซึ่งกันและกันมีแพร่หลายมากขึ้น และคนเรารู้จักถือธรรมเนียมจริยาเลิกล้างแก่กัน รู้จักตั้งใจแผ่ไมตรีต่อกันขึ้นแล้ว เมื่อคนต่างถิ่นไปเข้าในสมาคมเดียวกันเข้า

ก็ย่อมจะไปพบคนที่ซื้อซ้ำกันเข้าเมือง ๆ จึงเกิดต้องใช้ฉายาแทนท้ายชื่อ การตั้งฉายาย่อมอาศัยลักษณะแห่งบุคคล เช่น “ใหญ่”, “เล็ก”, “ดำ”, “ขาว”, ดังนี่ยัง ๑ อาศัยการเลี้ยงชีพอย่าง ๑ อาศัยนามตำบลที่ตั้งภูมิลำเนา เช่น “แดงบางกอก” ๑ “แดงบ้านโพ” ดังนั้นเป็นต้นอย่าง ๑ ฤๅมิฉะนั้นก็ใช้ว่า “นายแดงลูกนายขาว”, “นายแดงลูกนายดำ” เช่นนี้อีกอย่าง ๑ วิธีใช้เรียกว่าลูกคนนั้นคนนี้ เป็นวิธีที่รู้กันว่าคืออยู่ เพราะพอบอกชื่อก็ไม่ต้องถามว่าเป็นลูกเต้าเหล่าใคร ย่อมรู้ได้ทันทีว่าเป็นเชื้อคนใด ๑ ฤๅเลวปานใด ประเพณีออกชื่อว่า “คนนั้นลูกคนนั้น” เช่นนี้มีใช้อยู่ด้วยกันหลายประเทศ เช่นในมัธยมประเทศ ในหมู่ชนชาติฮิวและอาหรับ ในสกันดิเนเวียในประเทศรัสเซีย ประเทศอังกฤษและเวลส์เป็นต้น เหล่านี้ได้มีประเพณีใช้กันมาแต่โบราณและถึงแม้ในเมืองเราในราชการที่ใช้อยู่ว่า “นายนั้นบุตรผู้ใด” ดังนี้ นับว่าเป็นมูลแห่งนามสกุล ผิดกับมูลแห่งชื่อแต่

ต่อมาอีกชั้น ๑ การบอกแต่ชื่อพ่อไม่เป็นการเพียงพอ เพราะผู้ที่ได้มีบรรพบุรุษเป็นคนสำคัญมาหลาย ๆ ชั่วคนย่อมจะอยากอวดให้ทั้งหลายรู้อยู่ จึงเกิดมีต้องบอกชื่อยาว ๆ เช่น ในมัธยมประเทศ กษัตริย์ต้องบอกว่า “เราชื่อรามจันทร์ลูกทศรณ ลูกอชบาล ลูกระฆ ลูกอิชวาฏ ลูกพระสุริยเทวราช” ในพวกยิวต้องบอกว่า “โซโลมอน ลูกเดวิด ลูกโอสาก ลูกเอบระแฮม” ในเวลส์ต้องบอกว่า “ลูเวลลินอัปเดวิด อัปคริฟฟิธ อัปลูเวลลิน” ๑ ฤๅพวกอาหรับต้องบอกว่า “หัสซันบินมะหมุด บินโซอิด บินอัคคิลลาห์ บินดुरกี” ดังนั้นเป็นตัวอย่าง การที่ต้องกล่าวชื่อโดยยืดยาวเช่นนี้ ย่อมจะเป็นการพื้นเพิ่อมามากอยู่ จึงได้คิดบอกแต่โดยย่อพอเป็นสังเขป เลือกลูกหลานผู้ใดผู้ ๑ ซึ่งเก่งที่สุดไม่ว่าในวงศ์ของใคร เช่นพระรามอาจจะบอกว่า “เราชื่อรามจันทร์ สุริยวงษ์” ๑ ฤๅ “รามจันทร์ อิกษวาฏวงษ์” ๑ ฤๅ “รามราชพ” (เกิดแต่ระฆ) ยิวบอกว่า “โซโลมอนลูกเอบระแฮม” ชาวเวลส์บอกว่า “ลูเวลลินอัปลูเวลลิน” อาหรับว่า “หัสซันบินดुरกี” ดังนั้นเป็นต้น นับว่าเดินขึ้นสู่ขั้นแรกแห่งการใช้นามสกุลตามระเบียบที่เราเข้าใจกันอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ ผู้ที่จะบอกชื่อว่า “สุริยวงษ์” ต้องเป็นผู้ที่นับว่าสืบสายโลหิตโดยตรงลงมาจากพระสุริยเทวราช สุนันดรฤๅอำมาตย์ของพระรามจะใช้ชื่อว่า “สุริยวงษ์” บ้างไม่ได้เป็นอันขาด ไม่เหมือนชื่อแต่ฤๅชื่อแกล่น ซึ่งซ้ำกันเจ้าบ่าวกับนายใช้ร่วมกัน ตามประเพณีจีนเดี๋ยวนี้และสก๊อตโบราณ

ส่วนพวกสก๊อตนั้น ได้ใช้นามตามแกล่นเรื่อยมาจนกระทั่งเมื่อตกไปอยู่ในความปกครองของอังกฤษ ซึ่งมีธรรมเนียมใช้นามสกุล อังกฤษจึงบังคับให้ใช้นามสกุลบ้าง พวกสก๊อตที่มีชื่อแกล่นอยู่แล้วจึงใช้ชื่อแกล่นนั้นเองเป็นนามสกุลโดยมาก แต่บางคนก็ได้เลือกเอานามสกุลใหม่ตามระเบียบตั้งฉายา คืออาศัยยศเกณฑลักษณะบุคคลบ้าง เกณฑ์ทางหาเลี้ยงชีพบ้าง เกณฑ์ตำบลภูมิลำเนาบ้าง เกณฑ์ชื่อบรรพบุรุษบ้าง อย่างที่อังกฤษใช้อยู่ และในประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ที่มีนามสกุลแล้ว ก็ได้เกิดมีขึ้นโดยอาการเช่นเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วนั้น เพราะฉะนั้นชาติที่รุ่งเรือง (ซีวิลไลซ์) แล้วตามความนิยมอย่างสมัยใหม่ ถึงแม้ที่มีประเพณีใช้ชื่อแกล่นแต่เดิม ก็ได้เปลี่ยนเป็นใช้นามสกุลแทนแล้ว ยังคงเหลือแต่จีนที่ยังคงใช้ชื่อแกล่นตามแบบเก่าอยู่ชาติเดียว

ส่วนไทยเราเมื่อก่อนนี้เราไม่มีใครจะได้มีโอกาสพบปะชาวยุโรป เราจึงได้นิยมเอาอย่างจีนซึ่งได้ถึงความรุ่งเรืองก่อนเรา และได้จำประเพณีจีนมาใช้ชื่อย่อยอย่าง แต่อาศัยเหตุที่มีชาวมัธยมประเทศได้เข้ามาถึงเมืองเราด้วย ได้นำความรู้และความรุ่งเรืองของเขามาสอนเราด้วย เราจึงมิได้ถือแต่ประเพณีจีนอย่างเดียว เช่นการใช้ชื่อแกล่นเราได้ใช้ แต่มีใช้นามสกุลอยู่บ้างแล้วในหมู่คนชั้นสูง ๆ เช่นบอกว่าคนนั้น ๆ เป็นเชื้อวงศ์นั้น ๆ เราก็ดูได้ใจกันมานานแล้ว แต่ยังไม่ได้แพร่หลายลงไปถึงสาธารณะชนเท่านั้น บัดนี้เราได้มีนามสกุลแล้ว นับว่าได้ขยับไปทันชนที่นับถือกันว่ารุ่งเรือง (ซีวิลไลซ์) แล้วตามความเห็นแห่งสมัยใหม่ นับว่าเราดีกว่าผู้ที่ยังคงใช้แต่แกล่นไม่มีนามสกุล

ประเพณีดั้งเดิมเป็นประเพณีที่พื้นสมัยเสียแล้ว และในนานประเทศต้องเลิกเสียแล้ว เพราะรู้สึกว่าเป็นการไม่เหมาะสมพอเพียง คือการที่คงมีแต่อยู่นั้น ย่อมเป็นเครื่องบำรุงความถือถือถือเหล่า อันเป็นเหตุให้เกิดความไม่ปรองดองกว้างขวางพอคือสมาชิกแห่งแล้มนักคิดถึงแต่เสียมากกว่าคิดถึงชาติ การแบ่งคนเป็นก๊กเป็นเผ่าต่าง ๆ ภายในอาณาจักรอันเดียวเป็นผลแตกร้าง ในยุโรปจึงต้องเลิกฟิวดัลซิสเต็ม และแคว้นซิสเต็ม ทั่วไปหมดแล้ว และในกรุงสยามก็ต้องเลิกแบบเลขสมลังกัศค่างกรมแล้วด้วยเหตุอันเดียวกัน

แต่ส่วนประเพณีรักษาวงษ์สกุลให้มั่นคงนั้น ย่อมมีผลผิดกันกับแล้ เพราะผู้ที่ร่วมสกุลต่างคนต่างต้องรักสกุลของตน และต่างระวังมิให้บังเกิดเหตุเสื่อมเสียถึงสกุลได้และหัวนําสกุลทุก ๆ คนเป็น ผู้รับผิดชอบอยู่โดยตรงต่อผู้ปกครอง การที่รักกันในระหว่างคณาญาติเป็นของที่มีอยู่โดยธรรมดาแล้ว สกุลจึงรวมกันอยู่โดยสนิทไมใช่เพราะความจำเป็นแห่งการต่อสู้ศัตรูอย่างแล้ การที่นิยามสกุลย่อมเป็นเครื่องผูกให้ญาติคณาญาติสนิทกันให้รู้สึกที่เกิดจากบรรพบุรุษคนเดียวกัน ต้องช่วยกันรักษาชื่อท่านบรรพบุรุษผู้นั้น นับว่าเป็นผลดีสำหรับสกุล แต่หาผลเสียแก่ชาติไม่ เพราะการบำรุงความนับถือบรรพบุรุษเป็นองค์แห่งความนับถือความมั่นคงในวงศ์สกุลเป็นที่ตั้ง มิได้มุ่งไปทางที่จะยกพวกไปต่อสู้กับใคร ๆ อย่างช่อง ฤาแล้

สรุปความอีกที ๑ ว่า ชื่อแล้เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าใครเป็นพวกเดียวกันจะได้ช่วยกันและกัน ทั้งในทางบุกรุกถูกรุกทางป้องกัน คนต่างพวกไมใช่แปลว่าเป็นญาติกันเลย แต่นามสกุลเป็นเครื่องหมายให้รู้จักกันว่ามิบรรพบุรุษร่วมกัน ต้องช่วยกันรักษาชื่อบรรพบุรุษนั้นไว้อย่าให้เสีย และทำให้เกิดไมตรีจิตต่อกัน แล้เป็นประเพณีอันเกิดขึ้นจากความปรารถนาป้องกันถูกรุกรานด้วยกัน อย่างดังช่อง ซึ่งมุ่งแต่ทางหากำลักรวมไว้นั้นแหละเป็นที่ตั้ง สกุลเป็นประเพณีอันเนื่องมาจากความรักอันมีอยู่เป็นธรรมดาในระหว่างบิดามารดากับบุตร ญาติคณาญาติที่ร่วมสาโลหิตกันควบคุมผูกพันกันไว้ได้ด้วยความสนิทไมใช่ด้วยอำนาจความกลัวกับ แล้เกิดมีขึ้นเพื่อความกลัว (คือความกลัวผู้อื่นทำร้าย) ฤาเพื่อความปรารถนาเอาใครยกำลักรวมไว้ซึ่งกันและกัน สกุลมีขึ้นเพื่อความรักใคร่ไมตรี ต่อกันโดยแท้ เพราะฉะนั้นการถือแล้จึงอาจเป็นเหตุแห่งความแตกร้างภายในชาติ คือแล้ต่อแล้แก่งแย่งกัน เช่นในสก๊อตแลนด์ แคว้นต่อแคว้นชอบฆ่าฟันกันไม่หยุดหย่อน และถึงแม้ในเมื่อมีพวกอังกฤษไปตีเมือง แคว้นต่อแคว้นก็ยังแก่งแย่งกันอยู่ จนต้องแพ้แก่อังกฤษหลายหน ถึงแม้ในเมื่อเมืองจีนเองก็มีเหตุจลาจล เพราะแล้คือแล้วิวาทกันนั้นอยู่เนื่อง ๆ มิใช่ฤา แต่การถือสกุลนั้นตรงกันข้าม ย่อมจะเป็นไปเพื่อความสงบเป็นเบื้องต้น เพราะที่ปกครองสกุลย่อมจะต้องเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเมตตาใคร่ใคร่บุตรหลานเกินไปที่ยอมให้ไปก่อวิวาททะเลาะให้มีหนทางถูกจับถูกรายได้อีกประการ ๑ การปกครองอย่างแล้ไม่เป็เครื่องเพาะความเคารพในผู้ใหญ่ เพราะผู้เป็นหัวหน้าแล้ในชั้นต้นก็ต้องเลือกเอาคนที่มีความคิดมากที่สุดนั้นแล้เป็นอาทิ และเมื่อใดหมดกำลัง เมื่อนั้นก็สิ้นอำนาจเหมือนกัน คงมีผู้อื่นแย่งเอาอำนาจนั้นเสีย ซึ่งทำแก่กันได้เช่นนี้เพราะไมใช่ญาติกัน มิได้มีความรักใคร่แก่กัน เป็นแต่คนร่วมช่องกันเพื่อหาประโยชน์ด้วยกันต่างหาก แต่ส่วนการปกครองสกุลนั้น ตรงกันข้ามย่อมเป็นเครื่องเพาะความเคารพ ผู้บิทย่อมอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่เพราะเป็นกุลเชษฐ และยอมได้โดยชื่นดาเพราะผู้ใหญ่เป็นบิดาญาติผู้ใหญ่ ซึ่งมีความรักใคร่อยู่ตามธรรมดาโลกแล้ว จึงมิได้คิดเกียจกรองแก่งแย่งเลย

เมื่อแล้เห็นว่าแล้กับสกุลผิดกันอยู่เช่นนี้แล้ว ก็ไม่ควรเลยที่จะเห็นผิดไปว่าชื่อแล้กับนามสกุลนั้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน...”

๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. “เปลี่ยนนามสกุลกับชื่อแล้” ลำเนาลายพระหัตถ์

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย
ตอนที่ ๔
พระบรมราโชบายรัชการที่ ๖ ในการตั้งชื่อสกุล

ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ มีพระกรุณาโปรดเกล้า พระราชทานพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พุทธศักราช ๒๔๕๖ ให้คนไทยทุกคนตลอดพระราชอาณาจักร มีชื่อสกุลใช้อย่างแพร่หลายและทั่วถึง โดยให้หัวหน้าครอบครัวทุกครัวเรือนเลือกถือเอาชื่อสกุลอันหนึ่ง แล้วให้ จดทะเบียนชื่อสกุลนั้น ณ ที่ว่าการอำเภอ พร้อมให้เสนาบัตติเป็นผู้เป็นเจ้ากระทรวงมีหน้าที่คิดชื่อสกุลและพิมพ์ แจกจ่ายให้แก่นายอำเภอท้องที่ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ราษฎรเลือกใช้ชื่อสกุล นั้น รวมถึงพระองค์ท่านเองก็ได้ พระราชทานแนวทางในการตั้งชื่อสกุลไว้ให้ตามลายพระหัตถ์บทพระราชนิพนธ์บันทึกความเห็นว่าจะด้วยเกณฑ์ เลือกนามสกุล และสำเนาดังต่อไปนี้

พระบรมราโชบาย ในการขนานนามสกุล ว่าด้วยเกณฑ์เลือกขนานนามสกุล

๑. นามสกุลของสามัญชนไม่ควรจะให้มียาว ๆ เทียบนามสกุลพระราชทาน
๒. ถ้าสามารถ ควรจะใช้เป็นคำไทย ๆ เพื่อมิให้เป็นเสียขนานนามสกุลที่พระราชทาน ซึ่งโดยมากเป็นภาษามคร หรือสังสกฤต
๓. นามสกุลโดยมากไม่ควรเกินกว่า ๓ พยางค์ เช่น “อาภรณ์ประภา” หรือ “จันทรวชิรบุรณ” ใช้ไม่ได้ทั้ง ๒ นาม
๔. เกณฑ์ที่ควรเลือกใช้เป็นนามสกุลได้ เห็นว่าควรกำหนดดังต่อไปนี้
 - (ก) เกณฑ์ภูมิฐานะ-คือ นามตำบลที่อยู่ เช่น “สามเสน” “บางขุนพรหม” “บางกระบือ” (แต่ห้ามมิให้มี “ณ” อยู่ข้างหน้าตำบลเพราะ “ณ” จะมีได้แต่พระราชทานเท่านั้น)
 - (ข) อาชีวะ-คือ ตามทางทำมาหาเลี้ยงชีพของตนเองหรือบรรพบุรุษ เช่น “ชาวนา” “ชาวสวน” “พ่อค้า” “ช่างทอง” “ช่างเหล็ก” “ช่างบาตร” “ช่างหม้อ” “หมอยา” เป็นต้น (ให้ใช้เป็นคำไทย ๆ อย่าให้แปลเป็นมครหรือสังสกฤต)
 - (ค) คุณ-เช่น “คนดี” “คนซื่อ” “คนตรง” “ใจดี” “ใจเย็น” “ใจใหญ่” “ไหวพริบ” “แคล่วคล่อง” “ว่องไว” “เลียบแหลม” “คำแหง” “แข็งแรง” “แข็งแรง” “แข็งแรง” “ออกทน” “กล้าหาญ” “ปากหวาน” “พูดเพราะ” “เสียงหวาน” “เสียงเพราะ” “เสียงเย็น” “เสียงใส” “ผิวคำ” “ผิวกล้าน” “ผิวขาว” “ผิวนวล” “ผิวเหลือง” “ผิวอ่อน” ดังนี้ เป็นต้น หมายเหตุ-นามในหมวด (ข) กับ (ค) ได้ลงจกรวบรวมลงไว้เป็นบัญชีต่างหากด้วยแล้ว.
 - (ง) ตามเผ่าพันธุ์-คือ เาานามบรรพบุรุษคนเดียว หรือ ๒ คน ๓ คน ผสมเป็นนามสกุล เช่น นามทวดกับปู่ หรือ นามปู่กับบิดา เป็นต้น นามสกุลที่พระราชทาน

ไปแล้วโดยมากเป็นไปในเกณฑ์นี้ ทั้งจะยกตัวอย่างพจน์ที่สังเกต คือ (๑) บุญนาค เป็น
นามแห่งเจ้าพระยาอรรคมหาเสนา (บุญนาค) ผู้เป็นบรรพบุรุษแห่งสกุลนั้น (๒) เตชะคุปต์
นามสกุลแห่งพระยาโบราณราชธานินทร์ ผูกจากนามบุรุษ ๒ นาย คือ ชุนฤทธิ์ครุฑเสรรฐ
เดช ผู้เป็นบิดา กับนายคุ้ม (สังสกฤต คุปต์) ผู้เป็นปู่ ดังนั้นเป็นต้น ถ้าจะใช้สำหรับคน
สามัญ ควรเอานามบรรพบุรุษตรง ๆ โดยไม่แปลงเป็นนศหรือสังสกฤต เช่น ต่างว่าจะใช้
นามข้างบนนี้ว่า เตชะคุ้ม หรือ คุ้มเดช ก็ได้ ๒ สถาน

(๑) ตามประเทศถิ่นฐานเดิม-เช่น "ชาวเหนือ" "ชาวใต้" "ชาวป่า"
"ชาวทะเล" "ชาวเขา" "ชาวเกาะ" "ชาวเมือง" "ชาวพม่า" "ชาวเวียง" (คือ เชื้อคน
เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ฯลฯ) "ชาวเวียง" (คือ เชื้อเวียงจันทร์) "ชาวนคร" (คือคนเชื้อ
นครศรีธรรมราช) ดังนั้นเป็นต้น

หมายเหตุ- นามในหมวด (๑) นี้ ได้ลองจรวบรวมไว้ในบัญชีต่างหากพจน์ที่คล้ายกัน
แล้ว.

(๒) คนเชื้อชาติเดิม-ให้เติมคำว่า "เชื้อ" ลงข้างหน้านามชาติ เช่น "เชื้อ
จีน" "เชื้อญวน" "เชื้อแขก" "เชื้อขวา" ดังนั้นเป็นต้น

๕. นามสกุลถึงจะซ้ำกันบ้าง ก็ไม่ล่อลจรรย เพราะเมื่อหม่มากจะไม่ให้ซ้ำบ้าง
ย่อมเป็นการยาก ถึงในเมืองอื่น ๆ เขาก็ต้องยอมให้ซ้ำบ้าง.

พระบรมนามาภิไธย วชิราวุธ

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย

ตอนที่ ๕

การตั้งชื่อตัว ชื่อรอง

บุคคลผู้มีสัญชาติไทยต้องมีชื่อตัว ชื่อสกุล และจะมีชื่อรองก็ได้ โดย “ชื่อตัว” หมายความว่าชื่อประจำตัวบุคคล “ชื่อรอง” หมายความว่าชื่อประกอบถัดจากชื่อตัว และ “ชื่อสกุล” หมายความว่าชื่อประจำวงศ์สกุล

หลักเกณฑ์การตั้งและเปลี่ยนชื่อตัว

โดยปกติทั่วไปบุคคลย่อมมีชื่อตัวตั้งแต่แจ้งการเกิด เพื่อเป็นข้อมูลในการขอสูติบัตรหรือใบเกิด ซึ่งเมื่อได้ตั้งไว้แล้วภายหลังเห็นว่าไม่เหมาะสมก็ขอเปลี่ยนชื่อตัวใหม่ได้ โดยมีหลักเกณฑ์ในการตั้งหรือเปลี่ยนชื่อตัวใหม่ ดังนี้

๑. ต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย พระนามของพระราชินี หรือราชทินนาม

๒. ต้องไม่มีคำหรือความหมายหยาบคาย

๓. ผู้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ หรือผู้เคยได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์แต่ได้ออกจากบรรดาศักดิ์นั้นโดยมิได้ถูกถอด จะใช้ราชทินนามตามบรรดาศักดิ์นั้นเป็นชื่อตัวก็ได้

๔. ต้องไม่มีเจตนาทุจริต

หลักเกณฑ์การตั้ง เปลี่ยนและจำหน่ายชื่อรอง

ชื่อรองนั้นจะตั้งเมื่อแจ้งการเกิดหรือภายหลังในเวลาใดก็ได้ซึ่งเมื่อตั้งแล้วจะเปลี่ยนชื่อรองใหม่ได้เช่นเดียวกัน แต่ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไข ดังนี้

๑. ต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธยพระนามของพระราชินี หรือราชทินนาม

๒. ต้องไม่มีคำหรือความหมายหยาบคาย

๓. ผู้ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ หรือผู้เคยได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์แต่ได้ออกจากบรรดาศักดิ์นั้นโดยมิได้ถูกถอด จะใช้ราชทินนามตามบรรดาศักดิ์นั้นเป็นชื่อรองก็ได้

๔. ต้องไม่ฟ้องกับชื่อสกุลของบุคคลอื่น เว้นแต่เป็นกรณีที่คุณสมรสใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่ง (ซึ่งฝ่ายนั้นให้ความยินยอมแล้ว) หรือกรณีบุตรใช้ชื่อสกุลเดิมของบิดาหรือมารดา เป็นชื่อรองของตน

๕. ต้องไม่มีเจตนาทุจริต

๖. ชื่อรองนั้นเมื่อตั้งหรือเปลี่ยนใหม่แล้ว จะจำหน่ายหรือยกเลิกการใช้เมื่อใดก็ได้

ข้อมูลพระปรมาภิไธยและพระนามของพระราชินี

พระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

- ป.ร.ร. ๔

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

- ป.ร.ร. ๕

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

- ป.ร.ร. ๖

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

- ม.ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

- จ.จ.จ.

- จ.ป.ร.

- ส.พ.ป.จ. ๕

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

- ร.ร. ๖

- ว.ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

- ป.ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

- อ.ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

จักรีนฤเบดินทร์ สยามมินทราธิราชบรมนาถบพิตร

- ภ.ป.ร.

(รัชกาลที่ ๑)

บรมราชาธิราช วามาริบัติที่ ๔

(รัชกาลที่ ๒)

บรมราชาธิราช วามาริบัติที่ ๕

(รัชกาลที่ ๓)

บรมราชาธิราช วามาริบัติที่ ๖

(รัชกาลที่ ๔)

มงกุฎ บรมราชาธิราช

(รัชกาลที่ ๕)

จุฬาลงกรณ์ จุลจอมเกล้า

จุฬาลงกรณ์ บรมราชาธิราช

สมเด็จพระปรเมนทรมหาจุฬาลงกรณ์

รัชกาลที่ ๕

(รัชกาลที่ ๖)

บรมนาถิบัติที่ ๖

วชิราวุธ บรมราชาธิราช

(รัชกาลที่ ๗)

ประชาธิปไตย บรมราชาธิราช

(รัชกาลที่ ๘)

อานันทมหิดล บรมราชาธิราช

มหิตลาธิเบศร์ วามาริบัติ

(รัชกาลที่ ๙)

ภูมิพลอดุลยเดช บรมราชาธิราช

พระนามของพระราชินี

- สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี	(พระราชินีในรัชกาลที่ ๑)
- สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี	(พระราชินีในรัชกาลที่ ๒)
- สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี	(พระราชินีในรัชกาลที่ ๔)
- สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พระพันปีหลวง	(พระราชินีในรัชกาลที่ ๕)
- สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา	(พระราชินีในรัชกาลที่ ๖)
- สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี	(พระราชินีในรัชกาลที่ ๗)
- สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	(พระราชินีในรัชกาลที่ ๙)

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย

ตอนที่ ๖

การใช้ชื่อสกุล (๑)

บุคคลผู้มีสัญชาติไทยต้องมีชื่อสกุลหรือที่โบราณเรียกว่าฉายา ซึ่งรัชกาลที่ ๖ มีพระราชประสงค์ให้เป็นชื่อประจำวงศ์ตระกูล เพื่อที่จะสื่อหรือบอกได้ว่าบุคคลนั้นมีตำแหน่งหรือฐานอย่างไร เป็นเทือกเถาเหล่ากอผู้ใด ดังที่ได้บันทึกไว้ในพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ ทั้งนี้ ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน มีวิธีการและหลักเกณฑ์การตั้งชื่อสกุล การเปลี่ยน และใช้ชื่อสกุล ดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์การตั้งชื่อสกุล

ผู้ที่ยังไม่มีชื่อสกุลจะขอตั้งชื่อสกุล หรือผู้ที่มีชื่อสกุลอยู่แล้วจะขอตั้งชื่อสกุลใหม่ ชื่อสกุลที่ขอตั้งหรือขอตั้งใหม่นั้น จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

๑. ต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย หรือพระนามของพระราชินี
๒. ต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายราชทินนาม เว้นแต่เป็นราชทินนามของตน ของบุพการีหรือของผู้สืบสันดาน

๓. ต้องไม่ซ้ำกับชื่อสกุลที่พระมหากษัตริย์ได้พระราชทานไว้ หรือชื่อสกุลที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว

หรือชื่อสกุลในฐานข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคลและทะเบียนราษฎร

๔. ต้องไม่มีคำหรือความหมายหยาบคาย
๕. ต้องมีพยัญชนะไม่เกินกว่าสิบพยัญชนะ เว้นแต่กรณีใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล
๖. ต้องไม่ใช่ “ณ” นำหน้านามสกุล ตามประกาศห้ามมิให้ผู้ที่ไม่ได้รับพระราชทานนามสกุลใช้ “ณ” นำหน้านามสกุล ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘
๗. ไม่ต้องห้ามตามประกาศเพิ่มเติมเครื่องหมายนามสกุลสำหรับราชตระกูล ลงวันที่

๑ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘

๘. ไม่ต้องห้ามตามประกาศห้ามไม่ให้เอานามพระมหากษัตริย์และไม่ให้เอาศัพท์ที่ใช้เป็นพระบรมนามาภิไธยมาใช้เป็นนามสกุล ลงวันที่ ๒ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘

๙. ต้องไม่มีเจตนาทุจริต

ข้อมูลประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประกาศ
ห้ามมิให้ผู้ที่ไม่ได้รับพระราชทานนามสกุล
ใช้ “ณ” นำหน้านามสกุล

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ว่า ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ชานานามสกุลมี “ณ” นำหน้า เช่น “ณ นคร” เป็นต้น พระราชทานแก่ข้าราชการบางนายนั้น แต่ทว่ากระษัตริย์หรือเป็นผู้ที่ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่าบรรพบุรุษของท่านผู้นั้น ๆ เป็นตระกูลข้าราชการหรือเศรษฐี คหบดี มีนิวาสสถานตั้งมั่นอยู่ ณ ที่นั้น ๆ มาช้านาน มีผู้นิยมนับถือและรู้จักอยู่โดยมาก หรือมีเจ้านั่นก็ตัวผู้ที่ได้รับพระราชทานนามสกุลที่มี “ณ” นำหน้าอยู่ด้วย เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติอย่างทีกล่าแล้ว จึงพระราชทาน บัดนี้ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า ผู้ที่ได้รับพระราชทานนามสกุลใช้ “ณ” นำหน้านามสกุลของคนอยู่บ้างเป็นการผิดด้วยพระราชนิยม จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดใช้ “ณ” นำหน้านามสกุลของตน นอกจากนามสกุลที่โปรดเกล้าฯ ชานานพระราชทานเป็นอันขาด ส่วนผู้ที่ใช้ “ณ” นำหน้านามสกุลของตนมาแล้ว โดยยังมิได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต ก็ให้ถอน “ณ” ออกเสีย ถ้าผู้ใดมีความปรารถนาจะใช้ “ณ” นำหน้านามสกุลของตน ต้องทำหนังสือทูลเกล้าฯ ถวายขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตมาทางกรมราชเลขาธุการ และในหนังสือนั้น ต้องชี้แจงให้ชัดเจนว่าตนมีสิทธิหรืออำนาจอันชอบธรรมอย่างใดที่จะควรจะใช้ “ณ” นำหน้านามสกุลของตนด้วย เพื่อจะได้ทรงพระราชวินิจฉัยในการที่จะพระราชทานพระบรมราชานุญาตหรือไม่ ตามสมควรแก่เหตุการณ์และหลักฐานนั้น ๆ

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๔ เป็นวันที่ ๑๔๖๐ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศ เพิ่มเครื่องหมายนามสกุลสำหรับราชตระกูล

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ ว่า ได้ทรงคำนึงถึงนามสกุลอันได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ชมนามพระราชทานแก่ผู้สืบต่อจากราชตระกูลลงมาโดยสายต่าง ๆ นั้น ครั้นเมื่อล่วงกาลนานไปหลายชั้นชั่วบุรุษ ก็จะไปปะปนกันกับนามสกุลสามัญจนจะทราบไม่ได้ว่านามสกุลไหนสำหรับราชตระกูล เพราะไม่มีเครื่องหมายเป็นที่สังเกต ทรงพระราชดำริเพื่อจะดำรงนามสกุลสำหรับราชตระกูลให้อยินยอมอยู่ชั่วกัลปาวสาน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า บรรดานามสกุลซึ่งได้ทรงชมนามพระราชทานแก่ผู้สืบสายราชตระกูล ทั้งปวงนั้น ให้มีคำว่า “ณ กรุงเทพ” เพิ่มท้ายนามสกุลนั้น ๆ เพื่อให้เป็นเครื่องหมายว่านามสกุลนั้นเป็นนามสกุลสำหรับราชตระกูล เช่น นามสกุล “นาลากุล” ซึ่งได้โปรดเกล้า ฯ ชมนามพระราชทานแก่ผู้สืบสายจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามงกุฎ กรมพระยาบำราบปรปักษ์ นั้น ให้เพิ่มคำ “ณ กรุงเทพ” ลงข้างท้ายดังนี้ “นาลากุล ณ กรุงเทพ” และนามสกุล “หังบุญ” ซึ่งโปรดเกล้า ฯ ชมนามพระราชทานแก่จอมพลโท พระยาประสิทธิ์สุภการ หม่อมหลวงเพื่อ ก็ให้เติมคำ “ณ กรุงเทพ” ข้างท้ายคือ “หังบุญ ณ กรุงเทพ” ดังนี้ เป็นตัวอย่าง รวมความว่านามสกุลใดที่มีคำว่า “ณ กรุงเทพ” ข้างท้าย ให้พึงเข้าใจว่านามสกุลนั้นเป็นนามสกุลสำหรับราชตระกูล เพราะฉะนั้น ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดที่มีได้เป็นผู้สืบสายราชตระกูลใช้คำ “ณ กรุงเทพ” เป็นนามสกุลหรือต่อท้ายนามสกุลของตน แม้แต่ผู้ที่ได้รับพระบรมราชานุญาตพิเศษให้ใช้นามสกุลสำหรับราชตระกูลได้ เช่น พวกบุตรนายเจริญ ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของเจ้าพระยาอภัยราชมหายุทธธรรม มิได้เป็นผู้สืบสายจากราชตระกูล แต่เจ้าพระยาอภัยราชมหายุทธธรรมขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้นามสกุล “สุทัศน์” ได้ และโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วนั้นก็ให้คงใช้ คำว่า “สุทัศน์” เป็นนามสกุลตามพระบรมราชานุญาต แต่จะเติมคำ “ณ กรุงเทพ” ลงด้วยไม่ได้เป็นอันขาด

นามสกุลสำหรับราชตระกูลที่ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมชมนามพระราชทานแล้ว คือ

เจษฎางกุล ณ กรุงเทพ	วัชรวิงศ์ ณ กรุงเทพ
นรินทร์างกุล ณ กรุงเทพ	ชุมแสง ณ กรุงเทพ
เทพหัสติน ณ กรุงเทพ	สนิทวงศ์ ณ กรุงเทพ
มนตรีกุล ณ กรุงเทพ	นิสรรัตน์ ณ กรุงเทพ
อิสรางกูร ณ กรุงเทพ	อรุณวงศ์ ณ กรุงเทพ
อินทรางกูร ณ กรุงเทพ	กบิตดา ณ กรุงเทพ
สุริยกุล ณ กรุงเทพ	ปราโมช ณ กรุงเทพ
หังบุญ ณ กรุงเทพ	ศิริวงศ์ ณ กรุงเทพ
ฉัตรกุล ณ กรุงเทพ	คนเจร ณ กรุงเทพ
ดารากร ณ กรุงเทพ	สดาวัลย์ ณ กรุงเทพ
ดวงจักร ณ กรุงเทพ	ชุมสาย ณ กรุงเทพ
สุทัศน์ ณ กรุงเทพ	สุนรรณ ณ กรุงเทพ
อาภรณ์กุล ณ กรุงเทพ	สิงหรา ณ กรุงเทพ

กล้วยไม้	ณ	กรุงเทพ
เดชาดิวงศ์	ณ	กรุงเทพ
พนมวัน	ณ	กรุงเทพ
กุญชร	ณ	กรุงเทพ
พินท	ณ	กรุงเทพ
ทวิวงศ์	ณ	กรุงเทพ
ทองใหญ่	ณ	กรุงเทพ
เกษมสันต์	ณ	กรุงเทพ
กมลสัน	ณ	กรุงเทพ
เกษมศรี	ณ	กรุงเทพ
ศรีธวัช	ณ	กรุงเทพ
ทองแถม	ณ	กรุงเทพ
ชุมพล	ณ	กรุงเทพ
ทวีกุล	ณ	กรุงเทพ
สวัสดิกุล	ณ	กรุงเทพ
จันทร์ทัต	ณ	กรุงเทพ
ชยางกูร	ณ	กรุงเทพ
วรวรรณ	ณ	กรุงเทพ
ดิศกุล	ณ	กรุงเทพ
โสภางค์	ณ	กรุงเทพ
โสณกุล	ณ	กรุงเทพ
วัฒนวงศ์	ณ	กรุงเทพ
เสนินวงศ์	ณ	กรุงเทพ

ภาณุพันธ์	ณ	กรุงเทพ
จิตรพงศ์	ณ	กรุงเทพ
นพวงศ์	ณ	กรุงเทพ
สุประคัมภ์	ณ	กรุงเทพ
กฤดากร	ณ	กรุงเทพ
ศุขสวัสดิ์	ณ	กรุงเทพ
สวัสดิวัฒน์	ณ	กรุงเทพ
ไชยยันต์	ณ	กรุงเทพ
อสุณี	ณ	กรุงเทพ
สังข์ทัต	ณ	กรุงเทพ
ปัทมสิงห์	ณ	กรุงเทพ
อิศรเสนา	ณ	กรุงเทพ
พยัคฆเสนา	ณ	กรุงเทพ
สหาวิรุ	ณ	กรุงเทพ
วิชนิกร	ณ	กรุงเทพ
รองทอง	ณ	กรุงเทพ
อิศรศักดิ์	ณ	กรุงเทพ
กำภู	ณ	กรุงเทพ
นันทศักดิ์	ณ	กรุงเทพ
วรวิทย์	ณ	กรุงเทพ
นวิรัตน์	ณ	กรุงเทพ
ปาลกะวงศ์	ณ	กรุงเทพ
นรินทร์กุล	ณ	กรุงเทพ

ประกาศมา ณ วันที่ ๑ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๙๔ เป็นวันที่ ๔๔๔ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศ
ห้ามไม่ให้เอานามพระมหานคร
และไม่ให้เอาศัพท์ที่ใช้เป็นพระบรมนามาภิไธย
มาใช้เป็นนามสกุล

มหาเสวกโท พระยาศรีสุนทรโวหาร ผู้ช่วยราชเลขาธุการ รับพระบรมราชโองการใส่เกล้า ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า ได้ทอดพระเนตรเห็นนามผู้หนึ่งใช้นามสกุลของตนเองว่า “รวมบุตร” และอีกผู้หนึ่งใช้นามว่า “เทพนคร” ทรงดำริว่าศัพท์ “รวม” นี้เป็นศัพท์สำหรับใช้เป็นพระบรมนามาภิไธยของพระเจ้าแผ่นดินทั่วไป และคำว่า “เทพนคร” นี้ก็เป็นสามัญนาม คือว่า ถ้าเมืองใดเป็นราชธานีก็เรียกเมืองนั้นว่า “เทพนคร” ได้ อันศัพท์ที่เป็นพระบรมนามาภิไธย และนามเมืองที่เป็นราชธานีเช่นนี้ก็หาสมควรที่ล้นัญชนจะเอามาใช้เป็นนามสกุลของคนไม่

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้า ฯ ให้ประกาศห้ามอย่าให้ผู้หนึ่งผู้ใดเอาศัพท์ที่เป็นพระบรมนามาภิไธยมาตั้ง หรือเอามาประกอบกับศัพท์อื่นตั้งเป็นนามสกุลของตน และห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดตั้งนามสกุลของตนให้พ้องกับนามเมือง ซึ่งเคยเป็นราชธานีมาแล้วแต่ก่อนหรือในปัจจุบันนี้ ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดตั้งนามสกุลของตนว่า “เทพนคร” ด้วย เว้นแต่พระราชทานพระบรมราชานุญาตพิเศษ ส่วนผู้ที่ตั้งนามสกุลของตนไว้แล้ว ในกรณีที่ต้องห้ามตามประกาศนี้ โดยมีได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตพิเศษไว้ ก็ไม่ริบถอนนามสกุลนั้นเสีย

ได้คงศัพท์ที่ใช้เป็นพระบรมนามาภิไธยและนามราชธานีไว้ข้างท้ายประกาศนี้ เพื่อเป็นอุทาหรณ์ด้วย
ประกาศมา ณ วันที่ ๒ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๔ เป็นวันที่ ๔๐๓๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

รายนามเมืองในเกณฑ์ห้าม
ตามประกาศพระบรมราชโองการเรื่องใช้นามสกุลพ้องกับนามพระมหากษัตริย์

นามต้องห้าม	หมายเหตุ
๑. เทพนคร ๒. มหานคร ๓. ราชนคร ๔. กรุงเทพ ๕. กรุงศรี ๖. เทพธานี ๗. มหาธานี ๘. ราชธานี ๙. เทพบุรี ๑๐. มหาบุรี ๑๑. นครหลวง ๑๒. นครรม ๑๓. อโยธยา (หรือ อโยธยา) ๑๔. อโยธยา ๑๕. อโยชนียา	ตั้งแต่ ๑ ถึง ๑๒ เป็นศัพท์ที่ใช้เรียกนามเมืองหลวง คือ ที่เสด็จสถิตของพระเจ้าแผ่นดิน และที่ตั้งรัฐบาล ไม่จำกัด สำหรับเมืองใดโดยเฉพาะ
<u>ในเขตพระมหากษัตริย์</u> ๑๖. รัตนโกสินทร์ ๑๗. บางกอก ๑๘. ธนบุรี	ตั้งแต่ ๑๓ ถึง ๑๕ เป็นศัพท์ที่ใช้เรียกกรุงเก่า และกรุงรัตนโกสินทร์
<u>ในมณฑลกรุงเก่า</u> ๑๙. ทวารวดี (ทวารวดี) ๒๐. เทพทวารวดี ๒๑. กรุงเก่า ๒๒. ลพบุรี ๒๓. สิงห์บุรี	นามกรุงเดิยนี้ กรุงเก่า

นามต้องห้าม	หมายเหตุ
<u>ในมณฑลนครสวรรค์</u>	
๒๕. นครสวรรค์	
๒๖. ไชยนาท (หรือชัยนาท)	
๒๗. กำแพงเพชร	
<u>ในมณฑลพิษณุโลก</u>	
๒๘. พิษณุโลก	}
๒๙. ไธบุรี	
๓๐. พิจิตร	
๓๑. พิไชย	
๓๒. สุโขทัย	
๓๓. สวรรคโลก	}
๓๔. ศรีสังขนาสัย	
๓๕. เพ็ชรบูรณ์	
<u>ในมณฑลอุบลราชธานี</u>	
๓๖. อุบลราชธานี	
<u>ในมณฑลนครราชสีมา</u>	
๓๗. นครราชสีมา	}
๓๘. โคราช	
<u>ในมณฑลปราจีน</u>	
๓๙. ปราจีนบุรี (หรือปราจีน)	
<u>ในมณฑลจันทบุรี</u>	
๔๐. จันทบุรี	}
๔๑. จันทบูร	
<u>ในมณฑลนครศรีธรรมราช</u>	
๔๒. นครศรีธรรมราช	}
๔๓. นคร	
๔๔. ศรีธรรมราช	
๔๕. สิริธรรม	
๔๖. สงขลา	

นามต้องห้าม	หมายเหตุ
<u>ในมณฑลสุราษฎร์</u> ๔๘. ชุมพร ๔๙. ไชยา <u>ในมณฑลราชบุรี</u> ๕๐. ราชบุรี ๕๑. เพชรบุรี ๕๒. บางช้าง ๕๓. ยี่มทวา <u>ในมณฑลนครชัยศรี</u> ๕๔. นครปฐม ๕๕. นครไชยศรี ๕๖. นครไชยศิลป์ ๕๗. ศรีวิชัย ๕๘. ศิริชัย ๕๙. สุพรรณบุรี ๖๐. อุทัย ๖๑. สุวรรณภูมิ (สุพรรณภูมิ) <u>ในมณฑลพายัพ</u> ๖๒. เชียงใหม่ ๖๓. นวรัฐ นพรัฐ นวราชรัฐ ฯลฯ ๖๔. นพธิ ๖๕. นครลำพูน ๖๖. ลำพูนไชย ๖๗. ทรัพย์ไชย ๖๘. เชียงราย ๖๙. เชียงแสน ๗๐. ห้างหลวง <u>ในมณฑลมหาสารคาม</u> ๗๑. นครลำปาง	} แหล่งเดิมของราชินิกุล จึงต้องรวมไว้ในเกณฑ์ห้าม } ต้องลงเกณฑ์เพราะเป็นราชสำนัก } นามเมืองนครชัยศรี } นามเมืองอุทัย } นามนครเชียงใหม่ } นามนครลำพูน

ศัพท์ใช้เป็นพระบรมนามาภิไธย

อธิป	ประชาธิป
อินท์ อินทร์	บพิตร
อวณินทร์	ปรเมศร์ ปรเมศวร
อิศร อิศวร	พิชญ์
กฤษณ	ภูมิป
ชัตติย	มหิป มหิบาล
จักรี	มหิศร มหิศวร
เทวะ เทพ	ราชะ
ชรณินทร์	รามะ
ธรรณิศร์	ราชมท
นฤป	วิศณุ
นฤบดี	สุติ
นฤบาล	ลักก ลักกร
นฤเบศร์	สยามมินทร์
นรินทร์ นเรนทร์	หริวงศ์
นริศร นเรศวร นเรศวร	

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย

ตอนที่ ๗

การใช้ชื่อสกุล (๒)

หลักเกณฑ์การใช้ชื่อสกุลของผู้สืบสายราชสกุล

ราชสกุลวงศ์หรือราชตระกูล หมายถึงตระกูลฝ่ายพระราชฯ ดังนั้นผู้สืบสายราชสกุลจึงหมายถึง ผู้สืบเชื้อสายของพระราชหรือพระมหากษัตริย์นั่นเอง ซึ่งมีหลักเกณฑ์การใช้ชื่อสกุล คือ ผู้สืบสายราชสกุลที่มีบรรดาศักดิ์และราชทินนามไม่ต้องใช้ชื่อสกุล กรณีผู้สืบสายราชสกุลเป็นหม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ และหม่อมหลวง ให้ใช้ชื่อสกุลต่อนามหม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ และหม่อมหลวง และผู้สืบสายราชสกุลต่ำกว่าหม่อมหลวงลงมาให้ใช้ชื่อสกุลต่อชื่อตัว และให้ใช้สร้อย “ณ อยุธยา” ต่อท้ายชื่อสกุล อนึ่ง สร้อย “ณ อยุธยา” นั้น ถ้าเป็นหม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ หม่อมหลวงไม่ต้องใช้ เพราะมีคำแสดงศักดิ์ในราชตระกูลปรากฏอยู่แล้ว

สร้อยคำว่า “ณ อยุธยา” นั้น พระองค์ท่านราชกาลที่ ๖ ครั้งแรกใช้คำว่า “ณ กรุงเทพ” แต่ต่อมาภายหลังทรงพระราชดำริพิจารณาเห็นว่าพระบรมราชวงศ์นั้นเดิมเป็นสกุลมหาศาลอันหนึ่งอยู่ในพระนครหรืออยุธยาเมื่อเป็นราชธานี ควรจะใช้นามให้ตรงกับมูลเหตุแห่งพระราชพงศาวดารให้ชัดเจน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนแปลงและใช้มาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพื่อหากกาลเวลาล่วงนานไปหลายชั้นชั่วบุรุษก็จะไปปะปนกันกับนามสกุลสามัญจนจะทราบไม่ได้ว่านามสกุลไหนสำหรับราชสกุล เพราะไม่มีเครื่องหมายเป็นที่สังเกต และเพื่อจะได้ดำรงนามสกุลสำหรับราชตระกูลให้ยืนยงอยู่ชั่วกัลปาวสาน อนึ่ง นามสกุลใดที่มีคำว่า “ณ อยุธยา” ช่างทายให้ฟังเข้าใจว่านามสกุลนั้นเป็นนามสกุลสำหรับราชตระกูล เพราะฉะนั้น ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดที่มีได้เป็นผู้สืบสายราชตระกูลใช้คำ “ณ อยุธยา” ต่อท้ายนามสกุลของตน เช่น ผู้เป็นบุตรบุญธรรมหรือภริยาที่เป็นสามัญชน ของผู้สืบสายราชสกุล หรือ บุตรที่มีบิดาเป็นสามัญชนและมารดาเป็นผู้สืบสายราชตระกูล เป็นต้น

หลักเกณฑ์การใช้ชื่อสกุลของบุตร

การใช้ชื่อสกุลของบุตรเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๖๑ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ “บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา ในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา” ดังนั้น เมื่อบุตรเกิดมามีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา แต่หากบุตรจะไม่ใช้ชื่อสกุลของบิดา โดยบุตรมีความประสงค์จะใช้ชื่อสกุลของมารดาได้หรือไม่ กรณีนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๘๓/๒๕๒๒ เป็นคำตอบ โดยพิพากษาไว้ว่าบุตรจะใช้ชื่อสกุลของมารดาได้ เมื่อบิดาและมารดายินยอมพร้อมใจกัน ฉะนั้นเมื่อมีการร้องขอแก้ไขชื่อสกุลของบุตรจากชื่อสกุลของบิดาไปใช้ชื่อสกุลของมารดา หรือขอแก้ไขชื่อสกุลของบุตรจากชื่อสกุลของมารดาไปใช้ชื่อสกุลของบิดามีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. การร้องขอแก้ไขชื่อสกุลของบุตรจากชื่อสกุลของบิดาไปใช้ชื่อสกุลของมารดา

๑.๑ กรณีบุตรเป็นผู้เยาว์มีบิดาที่ขอด้วยกฎหมาย เมื่อมารดาหรือบิดาหรือผู้ปกครองยื่นคำขอต่อนายทะเบียน ก่อนที่นายทะเบียนท้องที่จะอนุญาตให้เรียกบิดามารดา สอบปากคำต่อหน้านายทะเบียนท้องที่แล้วบันทึกปากคำให้ปรากฏความยินยอมของบิดาและมารดา พร้อมเหตุผลที่ร้องขอประกอบ

/หากบุตรอยู่...

หากบุตรอยู่ในความปกครองดูแลของมารดาหรือบิดา หรือผู้ปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น บิดา ได้เลิกร้างกับมารดาไป หรือบิดาและมารดาได้หย่าขาดจากกันแล้วหรือไม่แน่นอนว่าบิดาหรือมารดามีชีวิตอยู่หรือตายให้นายทะเบียนท้องที่สอบปากคำบุคคลที่ปกครองบุตรอยู่ถึงความจำเป็นที่ร้องขอพร้อมทั้งแสดงหลักฐานเอกสารหรือบันทึกปากคำให้ปรากฏเหตุผลที่อีกฝ่ายไม่สามารถไปให้ปากคำต่อนายทะเบียนท้องที่ไว้ประกอบการพิจารณาอนุญาต

กรณีบุตรบรรลุนิติภาวะแล้ว มีบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นสิทธิของบุตรที่จะดำเนินการได้ด้วยตนเองแต่บุตรจะต้องแสดงเหตุผลความจำเป็นและพยานหลักฐาน หรือบันทึกปากคำในการใช้ชื่อสกุลของมารดาไว้ประกอบการพิจารณาอนุญาต

๑.๒ กรณีบุตรเป็นผู้เยาว์ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายอำนาจปกครองอยู่กับมารดาตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๖ วรรคท้าย มารดาจึงสามารถใช้อำนาจปกครองทำการแทนบุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ เพื่อขอแก้ไขชื่อสกุลของบิดาไปใช้ชื่อสกุลของมารดาได้โดยไม่ต้องให้บิดาไปให้ปากคำเพื่อบันทึกความยินยอมแต่อย่างใด

กรณีบุตรบรรลุนิติภาวะแล้วไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นสิทธิของบุตรที่จะดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพราะบุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๑ (วรรค ๒)

๒. การร้องขอแก้ไขชื่อสกุลของบุตรจากชื่อสกุลของมารดาไปใช้ชื่อสกุลของบิดา

๒.๑ กรณีบุตรเป็นผู้เยาว์และปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หากเดิมบุตรใช้ชื่อสกุลของมารดาต่อมาขอกลับใช้ชื่อสกุลของบิดา เมื่อบิดาหรือมารดาหรือผู้ปกครองยื่นคำขอต่อนายทะเบียนท้องที่นายทะเบียนท้องที่กอนุญาตได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของบิดา เพราะบุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ มาตรา ๑๕๖๑ วรรค ๑

กรณีบุตรบรรลุนิติภาวะแล้วและปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นสิทธิของบุตรที่จะดำเนินการได้ด้วยตนเอง นายทะเบียนท้องที่กอนุญาตได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของบิดา

๒.๒ กรณีบุตรเป็นผู้เยาว์มีบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมารดาหรือผู้ปกครองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยื่นคำขอต่อนายทะเบียนท้องที่ ให้นายทะเบียนท้องที่เรียกบิดามามบันทึกปากคำแสดงความยินยอมให้ปรากฏเป็นหลักฐานไว้ประกอบการพิจารณาอนุญาต

กรณีบุตรบรรลุนิติภาวะแล้ว เป็นสิทธิของบุตรที่จะดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนท้องที่ ขอใช้ชื่อสกุลของบิดา ให้นายทะเบียนท้องที่เรียกบิดามามบันทึกปากคำแสดงความยินยอมให้ปรากฏเป็นหลักฐานไว้ประกอบการพิจารณาอนุญาต

๓. เมื่อนายทะเบียนท้องที่ได้พิจารณากรณีใดกรณีหนึ่งตามข้อ ๑ หรือข้อ ๒ แล้วเห็นว่าผู้ยื่นคำขอไม่มีเจตนาทุจริต ให้นายทะเบียนท้องที่สั่งอนุญาตในคำขอ

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของไทย

ตอนที่ ๘

การใช้ชื่อสกุล (๓)

๑. หลักเกณฑ์การใช้ชื่อสกุลของบุตรบุญธรรม

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๘/๒๘ บัญญัติว่าบุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น บุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรมได้เช่นเดียวกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๑๕๖๑ ที่ได้อธิบายไว้ในตอนที่แล้ว แต่บุตรบุญธรรมจะใช้หรือไม่ใช้ชื่อสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรมก็ได้ โดยให้เป็นไปตามที่จะตกลงกัน เพราะไม่มีกฎหมายบังคับไว้ และการที่บุตรบุญธรรมไม่ใช้ชื่อสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรมก็ไม่เป็นเหตุของการสิ้นสุดการเป็นบุตรบุญธรรมแต่อย่างใด เช่นเดียวกับกรณีที่บุตรบุญธรรมเปลี่ยนใช้ชื่อสกุลของผู้รับบุตรบุญธรรมแล้วต่อมาผู้รับบุตรบุญธรรมเสียชีวิต บุตรบุญธรรมขอกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก็ได้ โดยไม่ถือเป็นเหตุของการสิ้นสุดการเป็นบุตรบุญธรรมเช่นกัน

๒. หลักเกณฑ์การใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส

แต่เดิมมานั้นเมื่อชายและหญิงจดทะเบียนสมรสกัน กฎหมายกำหนดให้หญิงใช้ชื่อสกุลของสามี แต่ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๔๖ เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๖ ว่าพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ ที่กำหนดให้หญิงมีสามีใช้ชื่อสกุลของสามีเป็นการบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น ซึ่งลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชื่อสกุลของชายและหญิงไม่เท่าเทียมกัน จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ กระทรวงมหาดไทยจึงได้เสนอแก้ไขการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสใหม่ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ

๑. การใช้ชื่อสกุลเมื่อมีการสมรส เป็นไปตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๔๘ มาตรา ๑๒ กำหนดไว้คือ เมื่อชายหญิงสมรสกัน คู่สมรสชายและหญิงมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ตามที่ตกลงกัน หรือต่างฝ่ายต่างใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก็ได้ ทั้งนี้ การตกลงการใช้ชื่อสกุลดังกล่าวข้างต้นจะทำการตกลงกันในขณะจดทะเบียนสมรสหรือภายหลังจากนั้นในระหว่างสมรสก็ได้ และข้อตกลงดังกล่าวนั้นคู่สมรสจะตกลงเปลี่ยนแปลงภายหลังอีกก็ได้

๒. การใช้ชื่อสกุลเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง เป็นไปตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๔๘ มาตรา ๑๓ แยกเป็น

(ก) กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่าหรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ให้คู่สมรสฝ่ายที่ใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ ต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนทันที

(ข) กรณีหากการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้ฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ และใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่ง มีสิทธิใช้ชื่อสกุลนั้นได้ต่อไป เว้นแต่เมื่อฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่และใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งอยู่จะสมรสใหม่ ต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก่อน

๓. หลักเกณฑ์การร่วมใช้ชื่อสกุล

การร่วมใช้ชื่อสกุล คือ กรณีที่ผู้มีสัญชาติไทยผู้ใดมีความประสงค์ที่จะใช้ชื่อสกุลของผู้ที่ได้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลนั้นไว้แล้ว เรียกว่าการร่วมใช้ชื่อสกุล ซึ่งเมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงกันเรียบร้อยแล้ว ให้

/ฝ่ายที่จด...

ฝ่ายที่จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลยื่นคำขอให้นายทะเบียนท้องที่ออกหนังสืออนุญาตให้ร่วมใช้ชื่อสกุล และมอบหนังสือดังกล่าวให้กับผู้ร่วมใช้ชื่อสกุลนำไปยื่นคำขอเพื่อออกหนังสือสำคัญแสดงการร่วมใช้ชื่อสกุลและแก้ไขชื่อสกุลในเอกสารทะเบียนบ้านให้ถูกต้องตามที่ได้รับอนุญาตให้ร่วมใช้ชื่อสกุลต่อไป

๔. ข้อมูลการใช้ชื่อสกุลเพิ่มเติม

จากการตรวจสอบข้อมูลทะเบียนรายการบุคคลในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรพบว่าในรายการทะเบียนบ้าน (ทร.๑๔) คนไทยยังไม่มีชื่อสกุลเป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งจำเป็นต้องขอตั้งชื่อสกุลให้ครบถ้วนและถูกต้อง นอกจากนั้นในปัจจุบันวิชาโหราศาสตร์ก็รุ่งเรืองจึงมีคนไทยเป็นจำนวนมากที่ขอจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ขอเปลี่ยนชื่อสกุล) เพื่อเป็นการเสริมดวงชะตาหรือการแก้เคล็ดหรือเพื่อความเป็นสิริมงคลกับตัวเองก็ดี ซึ่งชื่อสกุลที่ขอตั้งใหม่นั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในตอนที่ ๖

๓๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย

ตอนที่ ๔

การใช้ชื่อสกุล (๔)

การใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล

ผู้ใดประสงค์จะใช้ราชทินนามของตน ของผู้บุพการีหรือของผู้สืบสันดานตั้งเป็นชื่อสกุล ก็ได้ แต่จะต้องนำความกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตก่อน ดังนั้น เมื่อนายทะเบียนท้องที่ได้รับคำขอจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลตามราชทินนามดังกล่าว ให้เสนอเรื่องขึ้นไปตามลำดับถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาและนำความกราบบังคมทูล เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว นายทะเบียนท้องที่จึงรับจดทะเบียนให้ต่อไป

การตั้งชื่อสกุลให้บุคคลอื่น

ปกติแล้วชื่อสกุลของใครผู้หนึ่งก็ต้องขอตั้งชื่อสกุลนั่นเอง แต่ก็มีบุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจขอตั้งชื่อสกุลให้บุคคลอื่นได้โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) ผู้ขอตั้งชื่อสกุลต้องเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูเด็กหรือเจ้าของสถานพยาบาล สถานสงเคราะห์หรือสถานอุปการะเลี้ยงดูเด็ก

(๒) ขอจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลให้เด็กซึ่งมีสัญชาติไทยและไม่ปรากฏชื่อสกุล ซึ่งตนอุปการะเลี้ยงดู หรือเด็กในสถานที่ยังกล่าวได้

(๓) โดยจะขอจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลเพื่อให้เด็กในสถานที่นั้น ๆ ใช้ร่วมกันหรือขอตั้งเป็นรายบุคคลก็ได้

หลักเกณฑ์การรับมรดกชื่อสกุล

แต่เดิมนั้นหากผู้ที่จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลไว้ตายไป ชื่อสกุลที่ได้ตั้งไว้นั้นก็จะไม่มีผู้ใดร่วมใช้ชื่อสกุลต่อไปอีกได้ ต่อมามีการแก้ไขพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๔๘ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใหม่ โดยกำหนดว่ากรณีที่มีผู้จดทะเบียนชื่อสกุลไว้ตายแล้ว หรือศาลได้มีคำสั่งถึงที่สุดว่าผู้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลไว้เป็นผู้สาบสูญ ก็ให้ผู้สืบสันดานของผู้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลนั้น ในลำดับที่ใกล้ชิดที่สุดซึ่งยังมีชีวิตอยู่และใช้ชื่อสกุลนั้น เป็นผู้มียสิทธินุญาตให้ผู้มีสัญชาติไทยร่วมใช้ชื่อสกุลนั้นได้ต่อไป โดยให้ผู้สืบสันดานในลำดับที่ใกล้ชิดที่สุดดังกล่าวยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนท้องที่ เพื่อขอออกหนังสือรับรองเป็นผู้มียสิทธินุญาตให้ผู้อื่นร่วมใช้ชื่อสกุลก่อน แล้วจึงมีสิทธินุญาตให้ผู้อื่นร่วมใช้ชื่อสกุลนั้นได้ต่อไป อนึ่ง หากมีผู้สืบสันดานในลำดับที่ใกล้ชิดที่สุดหลายคน ผู้สืบสันดานแต่ละคนมีสิทธินุญาตให้ผู้อื่นร่วมใช้ชื่อสกุลได้เท่าเทียมกันทุกคน โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้สืบสันดานคนอื่นอีก และหากผู้สืบสันดานรุ่นลูกทุกคนตายแล้ว จึงพิจารณาผู้สืบสันดานรุ่นหลาน เหลน ลือ ตามลำดับต่อไป

หลักเกณฑ์การอุทธรณ์

ผู้มีสัญชาติไทยผู้ใดเมื่อได้ยื่นคำขอดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับทะเบียนชื่อบุคคลแล้ว แต่นายทะเบียนท้องที่ที่มีคำสั่งไม่รับดำเนินการให้บุคคลนั้นสามารถอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนท้องที่ดังนี้

/(๑) กรณี...

(๑) กรณีนายทะเบียนท้องที่ซึ่งไม่รับจดทะเบียนข้อสกุลง และผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนข้อสกุลงประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่ง ให้ผู้ยื่นคำขออุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนท้องที่ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง โดยให้ยื่นอุทธรณ์เป็นหนังสือ ระบุข้อโต้แย้ง และข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอ้างอิงประกอบด้วย ต่อนายทะเบียนท้องที่ ณ สำนักงานเขต ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ว่าการกิ่งอำเภอที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และให้นายทะเบียนท้องที่พิจารณา คำอุทธรณ์ และรายงานความเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ข้อกฎหมายที่อ้างอิง และข้อพิจารณาหรือข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจผ่านนายทะเบียนจังหวัดถึงนายทะเบียนกลางโดยเร็ว

(๒) กรณีนายทะเบียนท้องที่ซึ่งไม่อนุญาตให้เปลี่ยนชื่อตัว ตั้งหรือเปลี่ยนชื่อรอง หรือร่วมใช้ข้อสกุลงหรือเปลี่ยนข้อสกุลงให้นายทะเบียนท้องที่แจ้งในคำขอตามแบบ ข.๑ ให้ผู้ยื่นคำขอทราบ เป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมเหตุผล และหากผู้ยื่นคำขอประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนท้องที่ ให้ผู้ยื่นคำขออุทธรณ์เป็นหนังสือภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งต่อนายทะเบียนท้องที่ ณ สำนักงานเขต ที่ว่าการอำเภอหรือที่ว่าการกิ่งอำเภอที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน โดยระบุข้อโต้แย้งและข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายอ้างอิงประกอบด้วยและให้นายทะเบียนท้องที่พิจารณาคำอุทธรณ์ และแจ้งผู้อุทธรณ์ทราบโดยเร็วแต่ต้องไม่เกินสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ โดยให้นายทะเบียนท้องที่พิจารณาทบทวนคำสั่งได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายหรือความเหมาะสมของการทำคำสั่ง และอาจมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งทางปกครองเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นไปในทางใด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มภาระหรือลดภาระหรือใช้ดุลพินิจแทนในเรื่องความเหมาะสมของการทำคำสั่งทางปกครองหรือมีข้อกำหนดเป็นเงื่อนไขอย่างใดก็ได้

ในกรณีเห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ก็ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงคำสั่งตามความเห็นของตนภายในกำหนดเวลาดังกล่าวด้วย

หากนายทะเบียนท้องที่ไม่เห็นด้วยกับคำอุทธรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนก็ให้รายงานความเห็นพร้อมเหตุผลไปยังนายทะเบียนจังหวัด ภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และให้นายทะเบียนจังหวัดพิจารณาคำอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตนได้รับรายงาน ถ้ามีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าวให้นายทะเบียนจังหวัดมีหนังสือแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบก่อนครบกำหนดระยะเวลา ในการนี้ให้ขยายระยะเวลาพิจารณาอุทธรณ์ออกไปได้ไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดระยะเวลา

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย

ตอนที่ ๑๐

การให้บริการงานทะเบียนชื่อบุคคล

นายทะเบียน

พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.๒๕๐๕ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ และได้ใช้อำนาจแต่งตั้งนายทะเบียนไว้ ดังนี้

(๑) ผู้อำนวยการส่วนการทะเบียนทั่วไป สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ดำรงตำแหน่งนายทะเบียนกลาง

(๒) ผู้ว่าราชการจังหวัด ดำรงตำแหน่งนายทะเบียนจังหวัด

(๓) นายอำเภอ/ผู้อำนวยการเขต ดำรงตำแหน่งนายทะเบียนท้องที่

ผู้มีส่วนได้เสีย

ในการปฏิบัติหรือการดำเนินการตามกฎหมายทะเบียนชื่อบุคคลนั้น นอกจากเจ้าของรายการจะมาดำเนินการด้วยตนเองได้แล้ว ผู้มีส่วนได้เสียซึ่งได้แก่บุคคลต่อไปนี้ สามารถดำเนินการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ

(๑) ผู้จดทะเบียนหรือผู้มีการซื้อเป็นเจ้าของหนังสือสำคัญหรือผู้มีการซื้อเป็นเจ้าของหนังสืออนุญาตหรือผู้มีการซื้อเป็นเจ้าของหนังสือรับรองตามระเบียบนี้

(๒) คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครองของบุคคลตาม (๑)

(๓) ผู้ซึ่งนายทะเบียนกลาง หรือนายทะเบียนจังหวัด หรือนายทะเบียนท้องที่เห็นว่ามีหรืออาจมีส่วนได้เสียเกี่ยวกับทะเบียนชื่อบุคคลนั้น ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

กรณีผู้มีส่วนได้เสียดังกล่าวมอบหมายเป็นหนังสือให้แก่บุคคลอื่นมายื่นคำร้องขอทำสำเนาและรับรองสำเนารายการในฐานข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคล ให้นายทะเบียนกลาง หรือนายทะเบียนจังหวัด หรือนายทะเบียนท้องที่ตรวจสอบหนังสือมอบหมายรายการในฐานข้อมูลทะเบียนชื่อบุคคล และเอกสารทางราชการที่สามารถยืนยันตัวบุคคลของผู้มอบหมายและผู้รับมอบพร้อมบันทึกปากคำของผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปรากฏโดยชัดเจนว่าเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจริงและไม่มีเจตนาทุจริต

การขอรับบริการ

(๑) ผู้ใดจะเปลี่ยนชื่อตัว ดังหรือเปลี่ยนหรือจำหน่ายชื่อรอง ดังชื่อสกุลหรือตั้งชื่อสกุลใหม่หรือเปลี่ยนชื่อสกุลหรือจำหน่ายชื่อสกุล ให้ยื่นคำขอตามแบบ ข.๑ ค่อนายทะเบียนท้องที่ ณ สำนักงานเขต หรือที่ว่าการอำเภอที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

(๒) ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ออกใบแทนหนังสือสำคัญ ซึ่งชำรุดในสาระสำคัญหรือสูญหายได้แก่ หนังสือสำคัญแสดงการเปลี่ยนชื่อตัว การตั้งหรือเปลี่ยนชื่อรอง (ข.๓) หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) ให้ยื่นคำขอตามแบบ ข.๑ ค่อนายทะเบียนท้องที่ ณ สำนักงานเขตหรือที่ว่าการอำเภอแห่งใดก็ได้

/ (๓) ผู้มีส่วนได้...

(๓) ผู้มีส่วนได้เสียจะขอคัดและรับรองสำเนารายการทะเบียนชื่อสกุลได้แก่ คำขอ (ข.๑) ทะเบียนชื่อสกุล (ข.๒/๑) ทะเบียนชื่อตัว ชื่อรอง (ข.๓/๑) ทะเบียนร่วมใช้ชื่อสกุล (ข.๔/๑) ทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕/๑) ทะเบียนอนุญาตให้ร่วมใช้ชื่อสกุล (ข.๖/๑) ทะเบียนรับรองเป็นผู้มีสิทธิให้ผู้อื่นร่วมใช้ชื่อสกุล (ข.๗/๑) ทะเบียนรับรองการขอเปลี่ยนชื่อตัวของคนต่างด้าว (ข.๘/๑) และทะเบียนรับรองการจดทะเบียนชื่อสกุลของคนต่างด้าว (ข.๙/๑) ให้ยื่นคำขอตามแบบ ข.๑ ต่อนายทะเบียนกลาง หรือนายทะเบียนจังหวัด หรือนายทะเบียนท้องที่ ณ ส่วนการทะเบียนทั่วไป สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง หรือศาลากลางจังหวัดหรือสำนักงานเขต หรือที่ว่าการอำเภอ แห่งใดแห่งหนึ่งก็ได้

(๔) กรณีผู้เยาว์จะดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับทะเบียนชื่อบุคคลให้ บิดา มารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรมแล้วแต่กรณี เป็นผู้ยื่นคำขอแทน

(๕) กรณีผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำประสงค์จะดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนชื่อบุคคลของตนเองและไม่สามารถเดินทางไปดำเนินการได้นั้น สามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นไปดำเนินการแทนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๔๓ ประกอบพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ โดยให้เรือนจำแจ้งย้ายที่อยู่ของผู้ต้องขังดังกล่าวเข้าอยู่ในทะเบียนบ้านของเรือนจำแล้วมอบอำนาจให้เจ้าบ้านของเรือนจำไปดำเนินการแทน

(๖) ผู้ที่อยู่ในต่างประเทศมีความประสงค์จะดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับทะเบียนชื่อบุคคลและไม่สามารถเดินทางมาด้วยตนเองได้ สามารถทำหนังสือมอบอำนาจให้ผู้อยู่ในประเทศไทยดำเนินการแทนได้ โดยให้ผู้ยื่นกรอกรายการและลงชื่อในคำขอตามแบบ ข.๑ และทำใบมอบอำนาจตามแบบที่กำหนด ซึ่งหากเป็นประเทศหรือเมืองที่มีสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยตั้งอยู่ ให้พนักงานสถานทูตหรือสถานกงสุลที่ได้รับมอบอำนาจ ลงนามรับรองลายมือชื่อของผู้มอบอำนาจ แต่หากเป็นประเทศหรือเมืองที่ไม่มีสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยตั้งอยู่ให้เจ้าพนักงานในตาริပ်កហ្វឺរหรือเมยิสเตร์หรือบุคคลอื่นซึ่งกฎหมายแห่งท้องถิ่นตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจลงนามรับรองลายมือชื่อของผู้มอบอำนาจ และต้องมีใบสำคัญของรัฐบาลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องแสดงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีอำนาจกระทำได้เสร็จแล้วส่งเอกสารคำขอ ใบมอบอำนาจ และเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ผู้รับมอบอำนาจในประเทศไทยไปดำเนินการยื่นคำขอแทน

อัตราค่าธรรมเนียม

ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการจดทะเบียนชื่อบุคคล ดังต่อไปนี้

- (๑) การออกหนังสือสำคัญแสดงการเปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อรอง ฉบับละ ๕๐ บาท
- (๒) การออกหนังสือสำคัญแสดงการรับจดทะเบียนตั้งชื่อสกุล ฉบับละ ๑๐๐ บาท
- (๓) การออกหนังสือสำคัญแสดงการรับจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล

(ก) การเปลี่ยนชื่อสกุลเพราะเหตุสมรส

(๑) การเปลี่ยนครั้งแรกภายหลังการจดทะเบียนสมรส หรือเปลี่ยนเพราะการสมรสสิ้นสุดลง ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

(๒) การเปลี่ยนครั้งต่อ ๆ ไป

ฉบับละ ๕๐ บาท

(ข) การเปลี่ยนชื่อสกุลเพราะเหตุอื่น

ฉบับละ ๑๐๐ บาท

(๔) การออกใบแทนหนังสือสำคัญตาม (๑) (๒) หรือ (๓)

ฉบับละ ๒๕ บาท

(๕) คัดและรับรองสำเนาทะเบียนชื่อบุคคล

ฉบับละ ๑๐ บาท

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของคนไทย

ตอนที่ ๑๑

การใช้คำนำหน้านาม

คำนำหน้านามเด็ก

เดิมนั้นพระองค์ท่านรัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชปรารภถึงคำนำหน้านามเด็กว่าที่ใช้กันอยู่ในเวลานี้ต่าง ๆ นานา ทั้งไม่มีหลักเกณฑ์อันใดที่จะแสดงให้เห็นว่าได้ฟังทราบได้ว่ามีอายุเพียงใด กำเนิดในตระกูลขุนนางหรือเป็นบุตรสามัญชนจึงได้ตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยคำนำนามเด็ก พ.ศ.๒๔๖๔ กำหนดให้เด็กผู้ที่มีอายุแต่ ๑๕ ปีลงมา หากเป็นบุตรของข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ชายให้ใช้คำนำหน้านามว่า “นายน้อย” หญิงให้ใช้คำนำหน้านามว่า “นางน้อย” แต่หากเป็นบุตรสามัญชน ให้ใช้คำนำหน้านามว่า “เด็กชาย” หรือ “เด็กหญิง” แต่ต่อมาได้ทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทว่ามีบุคคลบางจำพวกได้บังเกิดความเข้าใจผิดคิดเห็นไปต่าง ๆ นานา ล้วนผิดเพี้ยนไปจากความตั้งใจพระราชหฤทัยดี จึงให้ประกาศยกเลิกพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเสีย และต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ถือเป็นระเบียบว่าเมื่อจะกล่าวถึงทารกหรือเด็กที่มีอายุแต่ ๑๕ ปีลงมา ให้ใช้ “เด็กชายชื่อนั้น ๆ” หรือ “เด็กหญิงชื่อนั้น ๆ” ตามพระราชนิยม ซึ่งได้ยึดถือและใช้มาจนถึงปัจจุบัน

คำนำหน้านามชาย

คำนำหน้านามของชายที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปนั้นให้ใช้คำว่า “นาย” ตามประกาศพระราชบัญญัติให้ใช้คำนำหน้าชื่อชนต่าง ๆ ดังนี้

“มีพระบรมราชโองการ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า คนในพระราชอาณาจักรมิใช่จะมีใช้ฝรั่ง แขน ญวน พม่า มอญ ซึ่งมาแต่เมืองจีน เมืองฝรั่ง เมืองแขก เมืองญวน เมืองพม่า เมืองมอญ และมีใช้พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ชี พ้อพราหมณ์ หลวงญวน หลวงจีน บาทหลวงฝรั่ง โต๊ะแขก รูบซี แพทย์หมอ และครูอาจารย์สอนหนังสือก็ตีกเสียแต่ข้าราชการที่มีชื่อตามบรรดาศักดิ์แต่หมื่นขึ้นไปถึงสมเด็จพระยาแลเจ้าพระยาภักดี แลยกเสียแต่พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ และเจ้าประเทศราช แลเจ้าซึ่งเป็นบุตรหลานที่น้องของเจ้าประเทศราชตลอดไปจนท้าวเทียในเมืองลาว พระยาพระในเมืองเขมร ทองกว๋วนจะในเมืองมลายู จำกัในพวกกะเหรี่ยงก็ดีแล้วชายสามัญทั้งปวง มีคำนำหน้าชื่ออยู่แต่สองอย่าง คือ นายอย่างหนึ่ง อ้ายอย่างหนึ่ง ตั้งแต่นายยามหุ้มแพรมหาดเล็กแลนายเวรตำรวจ นายม้าจูงนายท้ายช้าง ลงไปจนตัวเลกหมู่ไพร่หลวงสามัญ มีใช้ไพร่หลวงมหาดไทย แลนักโทษที่ไม่มีบรรดาศักดิ์ แลขาดบรรดาศักดิ์ก็ดี ไพร่สมกำลังแลลูกหมู่มีใช้ทาสมีใช้เชลยก็ดี มีคำนำชื่อว่านายทั้งหมด”

คำนำหน้านามสตรี (๑)

ตามพระราชกฤษฎีกาให้ใช้คำนำนามสตรี ที่ได้ประกาศเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๖๐ กำหนดให้สตรีทั่วไปทุกชั้นบรรดาศักดิ์ ถ้าเป็นผู้ที่ยังไม่มีสามีให้ใช้คำนำหน้านามว่า “นางสาว” และหากมีสามีแล้วให้ใช้คำนำหน้านามว่า “นาง” แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำนำหน้านามสตรีทั่วไปใหม่ตามพระราชบัญญัติคำนำหน้านามหญิง พ.ศ.๒๔๕๑ ซึ่งกำหนดไว้ ดังนี้

(๑) หญิงซึ่งมีอายุ ๑๕ ปี บริบูรณ์ขึ้นไป และยังไม่ได้จดทะเบียนสมรสให้ใช้คำนำหน้านาม “นางสาว”

/ (๒) หญิงซึ่งจด...

(๒) หญิงซึ่งจดทะเบียนสมรสแล้ว จะใช้คำนำหน้านามว่า “นาง” หรือ “นางสาว” ได้ตามความสมัครใจ

(๓) หญิงซึ่งจดทะเบียนสมรสแล้ว หากต่อมาการสมรสสิ้นสุดลง จะใช้คำนำหน้านามว่า “นาง” หรือ “นางสาว” ได้ตามความสมัครใจ

คำนำหน้านามสตรี (๒)

การใช้คำนำหน้านามของสตรีที่อยู่ในราชตระกูล สตรีผู้ที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ และราชทินนาม และกรณีอื่นมีดังนี้

(๑) สตรีที่มีบรรดาศักดิ์ชั้นพระยา ผู้นั้นจะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน งามิได้รับพระราชทานก็ดให้ใช้คำนำหน้านามว่า “คุณหญิง”

(๒) สตรีผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน แม้มีสามีที่มีบรรดาศักดิ์ต่ำกว่าชั้นพระยา ให้ใช้คำนำหน้านามว่า “คุณหญิง”

(๓) สตรีที่มีสามีมีบรรดาศักดิ์ชั้นเจ้าพระยา และเป็นผู้ได้รับพระราชทานเครื่องยศด้วย แล้วให้ใช้คำนำหน้านามว่า “ท่านผู้หญิง”

(๔) สตรีผู้ที่เนื่องในพระราชวงศ์ (คือหม่อมราชวงศ์และหม่อมหลวง) แม้เมื่อมีสามีแล้ว ก็ยังให้คงใช้บรรดาศักดิ์นำหน้านามของตนได้ต่อไป เว้นแต่ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องยศดั่งเป็นท่านผู้หญิงแล้ว ให้ใช้คำนำหน้านามว่า “ท่านผู้หญิง”

(๕) สตรีผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษขึ้นไปให้ใช้คำนำหน้านามว่า “ท่านผู้หญิง”

(๖) สตรีผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้า ตติยจุลจอมเกล้า และจตุรจุลจอมเกล้า ให้ใช้คำนำหน้าว่า “คุณหญิง”

(๗) สตรีที่ยังไม่มีสามี เมื่อได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าชั้นจตุรจุลจอมเกล้าขึ้นไป ให้ใช้คำนำหน้านามว่า “คุณ”

คำนำหน้านามของพระภิกษุสามเณร

พระภิกษุ สามเณร จะขอแก้ไขและใช้คำนำหน้านามได้เฉพาะในทะเบียนบ้านของวัดเท่านั้นหากยังไม่มีรายการชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของวัดจะต้องดำเนินการแจ้งย้ายให้เรียบร้อยก่อน แล้วจึงขอแก้ไขและใช้คำนำหน้านามได้ ดังนี้

(๑) สามเณร ให้ใช้คำว่า “สามเณร” เป็นคำนำหน้านาม แล้วตามด้วยชื่อตัว ชื่อสกุลของสามเณร

(๒) พระภิกษุที่ไม่เคยได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ให้ใช้คำว่า “พระ” เป็นคำนำหน้านามแล้วตามด้วยชื่อตัว ชื่อสกุล ของพระภิกษุ

(๓) พระภิกษุที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ให้ใช้สมณศักดิ์ที่ได้รับพระราชทาน แล้ววงเล็บชื่อตัว ชื่อสกุล ของพระภิกษุต่อท้ายสมณศักดิ์ที่ได้รับพระราชทาน

(๔) พระภิกษุที่สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยคขึ้นไป ให้ใช้คำว่า “พระมหา” เป็นคำนำหน้านามแล้วตามด้วยชื่อตัว ชื่อสกุล ของพระภิกษุ

/คำนำหน้า...

คำนำหน้านามของผู้ที่มียศ

ผู้ที่มียศ เช่น ข้าราชการตำรวจ ทหาร สามารถใช้ยศเป็นคำนำหน้านามในทะเบียนบ้านได้ตามยศที่ได้รับแต่งตั้ง ทั้งนี้ ผู้ที่ได้รับยศดังกล่าวแล้ว จะนำไปใช้เป็นคำนำหน้านามในรายการทะเบียนบ้านก็ได้ หรือไม่ใช้ก็ได้ หรือหากนำไปใช้แล้วจะขอยกเลิกไม่ใช้ก็ได้

ไม่เป็นคำนำหน้านาม

(๑) คำว่า “พรหมณ์” เป็นตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติราชการแผนกพิธีการศาสนา พรหมณ์ เป็นเพียงคำที่แสดงให้ทราบถึงการประกอบอาชีพและระดับการดำรงตำแหน่งหน้าที่ของบุคคล ตำแหน่งดังกล่าวไม่อาจใช้เป็นคำนำหน้านามได้

(๓) ตำแหน่งทางวิชาการ ใช้เป็นคำนำหน้านามในทะเบียนบ้านไม่ได้ เพราะระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการใช้ตำแหน่งทางวิชาการเป็นคำนำหน้านาม พ.ศ.๒๕๓๖ กำหนดให้ตำแหน่งทางวิชาการมีสิทธิใช้เป็นคำนำหน้านามได้ในการลงชื่อหนังสือ เอกสาร งานสารบรรณหรือการเรียกขานใด ๆ เสมือนยศ หรือคำนำหน้านามอย่างอื่น ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงการแก้ไขคำนำหน้านามในทะเบียนบ้าน

๑๐๐ ปี การขนานนามสกุลของไทย

ตอนที่ ๑๒

ข้อมูลเกี่ยวกับทะเบียนชื่อบุคคล

พระราชบัญญัติชื่อบุคคล

กฎหมายขนานนามสกุลหรือต่อมาเรียกว่ากฎหมายชื่อบุคคลนั้นนับตั้งแต่ฉบับแรก
ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ พระราชทานให้จนถึงฉบับใช้ปัจจุบันมีดังนี้

- ๑ พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช ๒๔๕๖
 - ๑.๑ พระราชกำหนดขนานนามสกุล เพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕
 - ๑.๒ พระราชบัญญัติขนานนามสกุล ฉบับที่ ๒ พระพุทธศักราช ๒๔๘๑
- ๒ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พระพุทธศักราช ๒๔๘๔
- ๓ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕
 - ๒.๑ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๐
 - ๒.๒ พระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘

ชื่อตัว

โดยปกติแล้วเป็นชื่อที่พ่อแม่ตั้งแต่เกิด แต่ก็พบว่าผู้ที่มีสัญชาติไทยซึ่งมีรายการบุคคลใน
ทะเบียนบ้าน ยังไม่มีชื่อตัว ซึ่งบุคคลผู้นั้นจะต้องยื่นคำขอตั้งชื่อตัว ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข
ที่กำหนดไว้ดังกล่าวแล้ว

ชื่อสกุล

เช่นเดียวกันเพราะจากการตรวจสอบข้อมูลในระบบฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร พบว่าผู้มี
สัญชาติไทยมีแต่ชื่อตัวไม่มีชื่อสกุล บุคคลผู้นั้นจะต้องยื่นคำร้องตั้งชื่อสกุลให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ และ
เงื่อนไขที่กำหนดไว้ดังกล่าวแล้ว และผู้ที่มีชื่อสกุลอยู่แล้วสามารถเปลี่ยนชื่อสกุลได้ คือ การเปลี่ยนชื่อสกุล
โดยการร่วมใช้ชื่อสกุล การเปลี่ยนชื่อสกุลโดยการสมรส การเปลี่ยนใช้ชื่อสกุลเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง และการ
เปลี่ยนชื่อสกุลด้วยเหตุอื่น เช่น การเปลี่ยนใช้ชื่อสกุลของบุตรจากชื่อสกุลของบิดา ไปใช้ชื่อสกุลของ
มารดาหรืออาจใช้ชื่อสกุลมารดาไปใช้ชื่อสกุลของบิดา หรือกรณีบุตรบุญธรรมเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของ
ผู้รับบุตรบุญธรรม เป็นต้น

การเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล

ปัจจุบันการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อรองและชื่อสกุลนั้น จะเปลี่ยนกี่ครั้งก็ได้ เพราะไม่มี
บทบัญญัติกฎหมายกำหนดห้ามไว้ประกอบกับความเชื่อถือในด้านโหราศาสตร์และความเป็นสิริมงคล
จึงมีผู้ยื่นคำขอเปลี่ยนชื่อตัว และชื่อสกุลเป็นจำนวนมาก และบางคนก็เปลี่ยนหลายครั้งตามความเชื่อต่อ
โหราจารย์ แต่ละท่านที่แนะนำ ซึ่งเป็นผลดีในด้านสิทธิและเสรีภาพ แต่ในอีกด้านหนึ่งการไม่มีข้อจำกัด
จำนวนครั้งในการเปลี่ยนก็เป็นช่องทางให้ผู้ที่มีเจตนาทุจริตใช้ช่องทางดังกล่าวแสวงหาประโยชน์โดยมิ
ชอบ เป็นเหตุให้ผู้สุจริตเสียหายเป็นจำนวนไม่น้อยเช่นเดียวกัน ดังนั้น นายทะเบียนท้องที่จึงควรใช้ดุลย
พินิจในการอนุญาตให้เปลี่ยนชื่อตัว ชื่อรองและชื่อสกุลด้วยความรัดกุมและรอบคอบ เพื่อป้องกันผู้
ทุจริตใช้ช่องว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

/คำหรือความ...

คำหรือความหมายหายาก

ชื่อตัว ชื่อรองและชื่อสกุลที่ตั้งนั้นจะต้องเป็นสำเนียงและภาษาไทยและไม่มีคำหรือความหมายหายาก โดยพิจารณาความหมายหรือคำแปลที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานหรือฉบับอื่น หรือที่หน่วยราชการกำหนดความหมายไว้ รวมทั้งกรณีของผู้ที่เคร่งครัดต่อศาสนาบางศาสนา เช่น คนไทยมุสลิมขอตั้งหรือเปลี่ยนชื่อรอง หรือชื่อสกุลไม่เป็นภาษาไทย หากสามารถยืนยันความหมายหรือคำแปลได้ หรือหากมีความจำเป็นเพื่อรักษาสืบทอดวัฒนธรรมได้ทั้งทางด้านต่างประเทศและประเทศไทย นายทะเบียนท้องที่สามารถใช้ดุลยพินิจได้ตามความจำเป็น

การใช้ชื่อสกุลของภรรยาและบุตร

เป็นกรณีที่ชายซึ่งได้สมรสแล้วและมีบุตร ต่อมาชายผู้นั้นได้ขอตั้งชื่อสกุลใหม่หรือขอร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น เช่นนี้ ภรรยาและบุตรมีสิทธิขอแก้ไขใช้ชื่อสกุลของสามีหรือบิดาที่ได้ตั้งชื่อสกุลใหม่หรือได้รับอนุญาตให้ร่วมใช้ชื่อสกุลนั้นได้ทันที ตามพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๑ โดยไม่ต้องขอร่วมใช้ชื่อสกุลดังกล่าวอีก

กรณีคนต่างด้าว

คนต่างด้าวสามารถดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนชื่อบุคคลได้ ซึ่งเป็นเฉพาะกรณีการขอเปลี่ยนชื่อตัว และขอจดทะเบียนตั้งชื่อสกุล เพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอแปลงสัญชาติหรือขอกลับคืนสัญชาติไทย โดยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนท้องที่ ณ สำนักงานเขตหรือที่ว่าการอำเภอที่มีชื่ออยู่ในหลักฐานตามที่ทางราชการกำหนด และเมื่อนายทะเบียนท้องที่เห็นว่าถูกต้อง ให้ลงในคำขอ โดยมีเงื่อนไขว่าอนุญาตต่อเมื่อได้รับการแปลงสัญชาติหรือได้กลับคืนสัญชาติไทยแล้ว

การทำข้อตกลงของคู่สมรส

ตามที่พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ.๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ กำหนดให้การใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสเป็นไปตามที่ตกลงกันนั้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกของคู่สมรสในการใช้ชื่อสกุลให้ดำเนินการคือ

- (๑) ในขณะที่จดทะเบียนสมรสให้คู่สมรสตกลงกันและบันทึกไว้ในทะเบียนสมรส (คร.๒)
- (๒) ในระหว่างสมรส หากคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะขอเปลี่ยนแปลงข้อตกลงในการใช้ชื่อสกุล ให้ทำเป็นหนังสือข้อตกลงมีข้อความระบุให้ชัดเจนว่าคู่สมรสฝ่ายใดมีความประสงค์จะใช้ชื่อสกุลอะไร พร้อมลงลายมือชื่อและพยานลงลายมือชื่อรับรอง ๒ คน หรือคู่สมรสจะยื่นคำร้องขอบันทึกเปลี่ยนแปลงไว้ท้ายทะเบียนสมรส (คร.๒) ก็ได้
- (๓) กรณีเป็นการจดทะเบียนสมรสในต่างประเทศ ณ สถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทยให้ดำเนินการตามข้อ ๑ หรือ ๒ แล้วแต่กรณี แต่หากเป็นการทำหนังสือข้อตกลงจะต้องให้เจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลไทย ลงลายมือชื่อรับรองด้วย

/(๔) กรณีเป็น...

(๔) กรณีเป็นการจดทะเบียนสมรสในต่างประเทศตามกฎหมายของประเทศนั้นหากคู่สมรสได้ตกลงกันและบันทึกข้อตกลงการใช้ชื่อสกุลไว้แล้วก็ให้แปลเป็นภาษาไทยมีคำรับรองถูกต้องก็สามารถใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอแก้ไขได้ แต่หากยังไม่มีข้อตกลงกันไว้ ต้องทำเป็นหนังสือข้อตกลงตามข้อ ๒ และข้อ ๓